

STUDIUL NAȚIONAL DE ANALIZĂ A CAZURILOR DE FEMICID

STUDIUL NAȚIONAL DE ANALIZĂ A CAZURILOR DE FEMICID

Autoare:
Arina ȚURCAN-DONȚU,
Diana CHEIANU-ANDREI

Studiul Național de analiză a cazurilor de femicid a fost elaborat de A.O. „Centrul de Drept al Femeilor” cu suportul financiar al Suediei. Reproducerea totală sau parțială a fragmentelor din această publicație este autorizată doar cu condiția indicării clare și exacte a sursei.

CUPRINS

ABREVIERI	4
INTRODUCERE	5
I. CADRUL DE CERCETARE	9
1.1. Scopul și obiectivele studiului	9
1.2. Metodologia de cercetare	10
1.3. Limitele de cercetare	13
II. ANALIZA DATELOR STATISTICE PRIVIND FENOMENUL DE FEMICID	14
2.1. Datele statistice ale Inspectoratului General de Poliție	14
2.2. Datele Procuraturii Generale	14
2.3. Datele statistice ale Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești	21
2.4. Datele statistice ale Consiliului Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat	21
III. ANALIZA SENTINTELOR DE CONDAMNARE PE CAZURILE DE FEMICID	22
3.1. Calificarea infracțiunilor în sentințele analizate	22
3.2. Profilul victimelor femicidului	23
3.3. Profilul agresorilor	29
3.4. Particularitățile infracțiunilor de femicid	33
3.5. Măsurile preventive și pedepsele aplicate	35
3.6. Reprezentarea juridică	37
IV. PARTICULARITĂȚILE FEMICIDULUI ÎN OPINIA SPECIALIȘTILOR ȘI A RUDELOR APROPIATE	38
4.1. Factorii de risc	38
4.2. Posibilitățile de prevenire a femicidului	48
CONCLUZII	51
RECOMANDĂRI	55
ANEXE	
Anexa 1. Date despre specialiștii cu care s-au realizat interviuri individuale aprofundate	57
Anexa 2. Date despre rudele apropiate victimelor femicidului cu care s-au realizat interviuri individuale aprofundate	58

ABREVIERI

- AAIJ** – Agenția de Administrare a Instanțelor de Judecată
- CNAJGS** – Consiliul Național pentru Asistența Juridică
Garantată de Stat
- IGP** – Inspectoratul General al Poliției
- ODD** – Obiective de Dezvoltare Durabilă
- ONU** – Organizația Națiunilor Unite
- UNODC** – Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile
și Criminalitatea

INTRODUCERE

Femicidul este forma gravă, extremă de manifestare a violenței față de femei și fete care, în mod continuu, trăiesc într-un mediu violent. Această formă de violență este influențată de ură, dispreț, plăcere, orgoliu etc. și poate avea loc atât în sfera privată, cât și cea publică, agresorii fiind frecvent parteneri intimi, membri ai familiei sau persoane care cunosc victima.

Obiectivul principal al termenului *femicid* a fost de a crește conștientizarea faptului că, moartea violentă a femeilor și fetelor, este o crimă care nu trebuie confundată cu termenul de *omucidere*. Femicidul diferă de alte crime, pornind de la câteva criterii: (i) în majoritatea cazurilor, actele de femucid sunt săvârșite de actualii sau foștii parteneri de viață; (ii) actele de femucid sunt precedate de violența continuă în familie, amenințări sau intimidare, violența sexuală; (iii) actele de femucid se caracterizează prin raport inegal de forță și resurse în comparație cu cele ale partenerilor.

Unele cercetătoare¹ susțin că femucidul implică, în mod direct, responsabilitatea statului, din motiv că statul nu a putut lua măsuri adecvate pentru a preveni violența, care a culminat cu decesul persoanei. Astfel, femucidul este văzut drept crimă comisă de către stat, prin nerespectarea obligațiilor de prevenire, urmărire penală și investigare a unor astfel de cazuri.

Raportorul special al Organizației Națiunilor Unite (ONU) pe problemele violenței față de femei, a cauzelor și a consecințelor violenței² a menționat că unele crime de genul dat nu sunt incidente izolate, care apar brusc și pe neașteptate, dar sunt acte grave de violență, care apar ca rezultat al unei violențe continue. Aceasta a identificat un set de categorii extinse ale femucidului, divizându-le în directe³ și indirecte⁴, subliniind că formele femucidului depind de contextul socio-cultural al fiecărui stat.

¹ Marcela Lagarde, antropologistă.

² *Report of the Special Rapporteur on violence against women, causes and consequences*, Rashida Manjoo, A/HRC/20/16, p.4-5. https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/A.HRC.20.16_En.pdf

³ Categoriile directe includ: (i) omorul femeilor și fetelor în rezultatul violenței în familie de partenerul intim sau familial; (ii) omorul misogin în numele onoarei; (iii) omorul femeilor și fetelor în conflicte armate; (iv) omorul fetelor și femeilor din cauza zestrei; (v) omorul femeilor și fetelor din cauza identității de gen și a orientării sexuale; (vi) omorul infantil al fetelor sau selecția, în bază de gen a copilului; (vii) omorul etnic sau indigen.

⁴ Categoriile indirecte cuprind: (i) decesul, ca rezultat al avortului clandestin și nesigur; (ii) mortalitatea maternă; (iii) decesul, ca rezultat al practicilor periculoase (de exemplu: mutilare genitală); (iv) decesul legat de traficul de ființe umane, trafic de droguri, crime organizate; (v) decesul, ca rezultat al neglijării, foamei, rețelilor tratamente.

Fenomenul femicid a intrat în atenția specialiștilor în ultimele decenii. Acesta este un fenomen social, deoarece rata femeilor ucise de partenerii lor intimi sau într-un cadru familial este mai ridicată decât rata bărbaților uciși, într-un context non-intim sau familial. Există diferite abordări în analiza acestui fenomen. Principiul de bază al *abordării sociologice* a femicidului este că femeile și bărbații sunt uciși în circumstanțe sociale diferite și de diferiți făptași. *Abordarea feministă* atrage atenția la dominația patriarhală în investigarea uciderii femeilor, iar cea a *drepturilor omului* extinde femicidul dincolo de letal, până la forme extreme de violență împotriva femeilor.

Actualmente, nu există date sigure, la nivel global, care ar cuprinde toate tipurile de femicid, și de aceea este complicat de comparat datele existente în statistica diferitor țări. Evidențiem însă că Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile și Criminalitatea (UNODC) a publicat, în anul 2015, Clasificatorul Internațional al Crimelor în Scopuri Statistice, care a fost aprobat ca un standard de colectare a datelor statistice, la nivel internațional.⁵ Acest clasificator poate servi ca un punct inițial pentru colectarea datelor privind femicidul, la nivel național, având drept scop ca datele colectate să fie comparabile.

În 2016, noul Raportor ONU pe problemele violenței față de femei, a cauzelor și a consecințelor violenței⁶, a cerut, în mod repetat, statelor să colecteze și să publice date privind femicidul, care să fie disagregate pe vârstă, etnie etc., cel mai important, privind relația dintre agresor și victimă. De asemenea, au fost înaintate recomandări Statelor membre în rapoartele tematice (A/HRC/32/42⁷ și A/71/398⁸), privind stabilirea de Observatorii privind Femicidul (Femicide Watches), care să servească ca instrument de documentare și monitorizare a unor astfel de cazuri, precum și colectarea și diseminarea informației privind bunele practici de prevenire și combatere a femicidului. Astfel, statistica privind justiția penală reprezintă punctul inițial în colectarea datelor despre femicid și care permite identificarea lacunelor în sistemele de intervenție, procedurile de justiție penală, precum și identificarea factorilor de risc pentru a preveni astfel de cazuri.

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) 5 și 11 prevăd necesitatea eliminării tuturor formelor de violență și crearea un spațiu public sigur pentru toate persoanele, inclusiv, femei și copii, precum și obligațiunea statelor de a culege date despre femicid, în concordanță cu ODD.

⁵ <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/iccs.html>

⁶ Marcela Lagarde, antropologă.

⁷ *Report of the Special Rapporteur on violence against women, causes and consequences*, Rashida Manjoo, A/HRC/20/16, p.4-5. https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/A.HRC.20.16_En.pdf

⁸ Categoriile directe includ: (i) omorul femeilor și fetelor în rezultatul violenței în familie de partenerul intim sau familial; (ii) omorul misogin în numele onoarei; (iii) omorul femeilor și fetelor în conflicte armate; (iv) omorul fetelor și femeilor din cauza zestrei; (v) omorul femeilor și fetelor din cauza identității de gen și a orientării sexuale; (vi) omorul infantil al fetelor sau selecția, în bază de gen a copilului; (vii) omorul etnic sau indigen.

În *Raportul Global privind cazurile de omucidere, 2019 UNODC*, se menționează că 87 000 de femei și fete au decedat în 2017, numărul fiind în descreștere față de 93 000, în 2012. Însă, ponderea femeilor ucise de partenerul intim sau alt membru al familiei, în totalul cazurilor de femicid, a crescut de la 47%, în anul 2012, la 58%, în anul 2017 (de la 48 000 la 50 000 victime). Domiciliul rămâne cel mai periculos loc pentru femeile care continuă să poarte cea mai grea povară a victimizării letale, ca urmare a inegalității și stereotipurilor de gen. Deși femeile și fetele reprezintă o pondere mult mai mică a victimelor omuciderii din numărul total al omuciderilor (19% - femei și fete, 81% - bărbați și băieți), ele sunt însă, mai frecvent, ucise de partenerul intim sau cel familial (64% - femei și 36% - bărbați).⁹

În Republica Moldova, pe parcursul anului 2020, Inspectoratul General al Poliției (IGP) a constatat 2453/2597 cazuri de violență în familie, dintre care 866/969 cazuri au întrunit elementele constitutive ale componenței de infracțiune, iar 1587/1589 cazuri au întrunit elementele constitutive ale componenței de contravenție (art.78¹ Cod contravențional).¹⁰ În funcție de calificarea juridică a faptei, din cele 866/969 de infracțiuni, 23/29 de cazuri reprezintă omoruri (art. 145 Cod penal), 811/871 cazuri vizează violența în familie (art. 201¹ Cod penal), 30/38; violuri (art. 171 Cod penal).¹¹ Referitor la privește provocarea vătămărilor grave, au fost înregistrate 38 de cazuri, în baza elementelor constitutive ale componenței de infracțiune prevăzută de alin.(3) lit. a) art.201¹ Cod penal, 2 cazuri de violență în familie prin determinarea victimei la sinucidere sau la tentativă de suicid alin.(3) lit.b). La fel, 15 cazuri de violență în familie s-au soldat cu decesul victimelor, urmare vătămărilor corporale incompatibile cu viața.¹²

Datele Procuraturii Generale, în perioada anilor 2019 - 2020, atestă creșterea semnificativă a numărului de adresări pe cazuri de violență în familie. Conform informațiilor prezentate de procurori și IGP, în anul 2020, s-au înregistrat 12970 sesizări, cu privire la fapte de violență în familie, iar în 2019 - 11840 sesizări, ceea ce denotă o creștere cu 1130 de cazuri.¹³ Creșterea numărului de sesizări referitoare la cazurile de violență în familie, înregistrate de organele de drept, este determinată de mai mulți factori: (i) dezvoltarea cadrului legal funcțional și al mecanismului de implementare al poliției în domeniul violenței; (ii) sensibilizarea, informarea publicului cu privire la violența bazată pe gen, cu privire la cadrul legal-normativ existent în prevenirea și combaterea violenței în familie și asigurarea protecției victimelor; (iii) creșterea raportării cazurilor de violență în familie,

⁹ Categoriile indirecte cuprind: (i) decesul, ca rezultat al avortului clandestin și nesigur; (ii) mortalitatea maternă; (iii) decesul, ca rezultat al practicilor periculoase (de exemplu: mutilare genitală); (iv) decesul legat de traficul de ființe umane, trafic de droguri, crime organizate; (v) decesul, ca rezultat al neglijării, foamei, rețelilor tratamente.

¹⁰ <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/iccs.html>

¹¹ Dubravka Simonovic.

¹² <https://undocs.org/A/HRC/32/42>

¹³ <https://undocs.org/A/71/398>

precum și măsurile restrictive impuse de pandemia COVID-19 (multe centre de plasament au fost nevoite să-și închidă ușile din motive de siguranță) etc.

În anul 2020, procurorii au condus urmărirea penală pe următoarele fapte penale din sfera relațiilor familiale: 785 infracțiuni, în baza prevederilor art.201¹ Cod penal, în comparație cu 871, în anul 2019; 23 infracțiuni, în baza art.145 Cod penal, în comparație cu 29, în anul 2019; 30 infracțiuni, în baza art.171 Cod penal, în comparație cu 38, în anul 2019; 2 crime, în baza art.172 Cod penal, în comparație cu 31, în anul 2019. Analiza infracțiunilor, în baza de gen, comise în sfera relațiilor familiale, denotă că victimele au fost 766 femei (761 în 2019) și 86 bărbați (208 în 2019). În 34 cauze penale, victimele au avut copii (2019 - 43). În același timp, 750 agresori pe violență în familie (857 - 2019) au fost bărbați și 90 femei (112 - 2019). În anul 2020, a fost pornită urmărirea penală pe următoarele fapte infracționale prevăzute de art. 201¹ Cod penal: 2 cazuri în baza art.201¹ alin.(3) lit.b) - violență în familie care a determinat sinucidere sau tentativa de suicid (7, în anul 2019); 15 cazuri, în baza prevederilor art.201¹ alin.(4) - violență în familie cu cauzarea vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății, soldată cu decesul victimei.¹⁴

Datele IGP și ale Procuraturii Generale atestă că femicidul este prezent în Republica Moldova, însă practic nu este studiat/cercetat pentru a înțelege factorii determinanți și pentru a întreprinde acțiuni de prevenire și combatere.

¹⁴ UNODC, *Global Study on Homicide, Executive summary, 2019.*

CADRUL DE CERCETARE

1.1. Scopul și obiectivele studiului

Scopul studiului constă în cunoașterea particularităților femicidului în Republica Moldova, pentru anii 2016-2019, pentru a îmbunătăți mecanismele instituționale de răspuns la cazurile de violență, în bază de gen și de violență în familie.

Obiectivele specifice ale studiului:

- Analiza datelor statistice privind numărul fetelor/femeilor decedate, urmare a actelor cu caracter violent;
- Analiza cauzelor penale de violență în familie, soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a fetelor/femeilor, în scopul furnizării unor informații obiective legate de tendințele din practica judiciară;
- Constatarea și identificarea factorilor care au provocat decesul și prezentarea istoriilor fetelor/femeilor decedate;
- Identificarea principalelor obstacole în asigurarea protecției eficiente a victimelor, în aceste cazuri;
- Formularea recomandărilor, în vederea perfecționării mecanismelor instituționale de răspuns la cazurile soldate cu decesul victimelor.

1.2. Metodologia de cercetare

Pentru atingerea scopului și a obiectivelor cercetării, s-a utilizat o abordare complexă din punct de vedere metodologic, care a cuprins aplicarea câtorva metode cheie:

1. Colectarea și analiza datelor statistice, pentru anii 2016-2019, privind cauzele penale pornite, în baza articolelor:

- ✓ **Art. 145** - Omorul intenționat,
- ✓ **Art. 145 alin. (2) lit. e¹** - Omorul intenționat săvârșit asupra unui membru al familiei;
- ✓ **Art. 150 alin. (1) lit. b)** - Determinarea sau înlesnirea suicidului unei persoane care se află într-o dependență materială sau altă dependență față de făptuitor;
- ✓ **Art. 151 alin. (4)** - Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale, sau a sănătății, care au provocat decesul victimei;
- ✓ **Art. 171 alin. (2) lit. b²) în cumul cu alin. (3) lit. e)** - Violul săvârșit asupra unui membru al familiei, care a provocat, din imprudență, decesul victimei;
- ✓ **Art. 172 alin. (2) lit. b²) în cumul cu alin. (3) lit. d)** - Acțiuni violente, cu caracter sexual, săvârșite asupra unui membru al familiei, care au provocat, din imprudență decesul victimei;
- ✓ **Art. 201¹ alin. (3) lit. b)** - Violența în familie care a determinat sinuciderea sau tentativa de suicid;
- ✓ **Art. 201¹ alin. (4)** - Violența în familie care a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, soldată cu decesul victimei.

Au fost solicitate date statistice de la următoarele instituții: IGP al Ministerului Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Agenția de Administrare a Instanțelor de Judecată (AAIJ) și Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat (CNAJGS).

Analiza datelor statistice a permis cunoașterea:

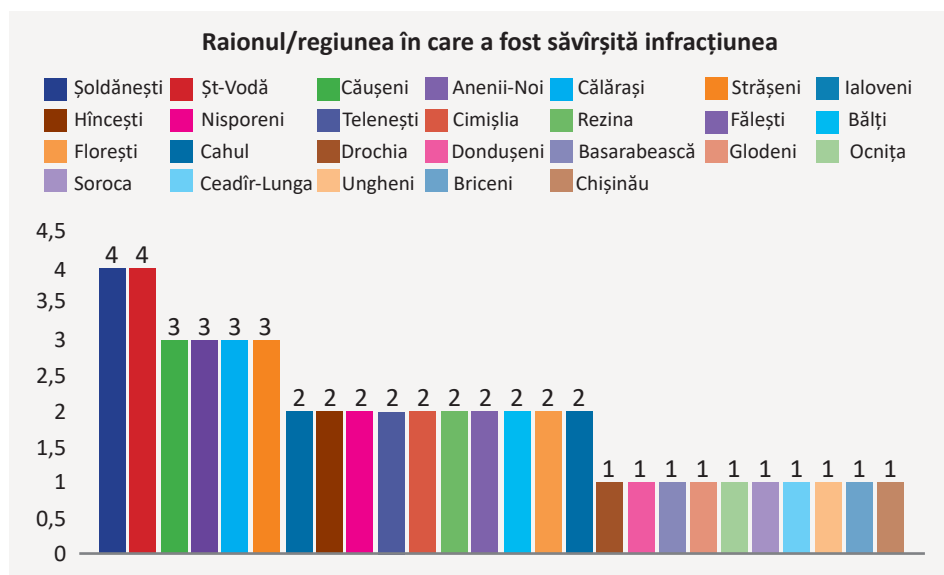
- Profilului victimelor femicidului (vârstă, relația victimă-agresor, locul săvârșirii infracțiunii, metoda/le aplicate de către agresor);
- Profilului agresorului (vârstă, relația cu victima, metoda/le aplicate de către agresor);
- Unor corelări între cauzele penale inițiate (articole ale Codului Penal) și caracteristicile victimei și ale agresorului.

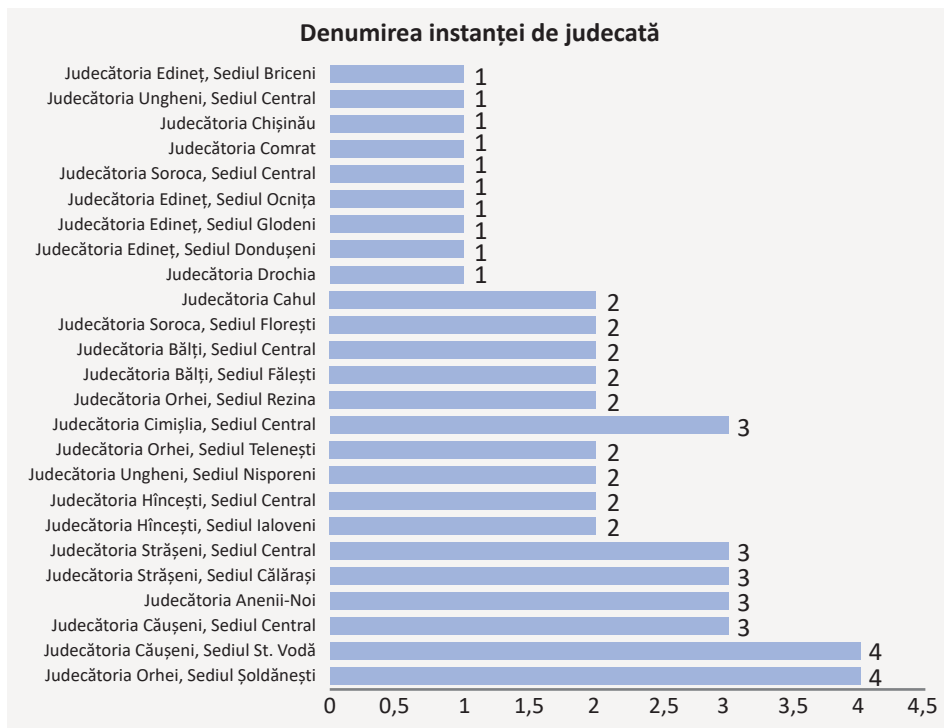
2. Analiza sentințelor de condamnare în baza articolelor nominalizate.

Pentru validarea datelor statistice colectate și analizate, în scopul studiului, au fost analizate 50 cauze penale, în baza sentințelor/deciziile publicate, pe baza de date a instanțelor judecătorești, fiind analizată fiecare a doua sentință publică, din categoria infracțiunilor indicate în punctul 1. Analiza s-a bazat pe fișa de documentare a cazului. Toată informația înregistrată în fișă a fost procesată și inclusă în raport, pentru a valida constatările care derivă din analiza datelor statistice. Analiza cauzelor penale cuprind bazele capitolului 3 din prezentul studiu, care prezintă toate constatările legate de practica actorilor din sistemul de justiție, cu privire la infracțiunile de femicid.

În cadrul prezentei cercetări, au fost examinate dosarele penale din toate instanțele de judecată. Numărul dosarelor examinate, din cadrul fiecărei instanțe și raion în care a fost săvârșită infracțiunea, este reflectat în Figura 1.

Figura 1. Reprezentarea grafică a localităților, în care a fost săvârșită infracțiunea, și a instanțelor de judecată care au emis sentințele analizate, în cadrul cercetării

Pe baza examinării dosarelor penale, au fost obținute și consolidate date privind:

- Circumstanțele comiterii infracțiunilor de femicid (locul, timpul, metoda și motivul);
- Formele de violență aplicate victimei;
- Serviciile de care a beneficiat victima, anterior săvârșirii infracțiunii;
- Examinarea cazurilor în instanța de judecată;
- Pedepsele aplicate agresorilor.

3. Realizarea interviurilor individuale aprofundate cu specialiștii (ofițeri de urmărire penală, procurori, membri ai echipelor multidisciplinare etc.) și cu rudele apropiate victimelor femicidului.

Au fost realizate 20 de interviuri individuale aprofundate cu specialiștii (Anexa 1) și 3 interviuri cu rudele apropiate victimelor (Anexa 2).

Interviurile individuale aprofundate au permis înțelegerea mai profundă a:

- Particularităților femicidului, în baza unor studii de caz;
- Factorilor de risc;
- Posibilităților de prevenire a femicidului.

Astfel, în cadrul studiului, informația din datele statistice administrative, colectate de la diferite instituții, a fost completată cu cea din analiza dosarelor încheiate și cu date primare colectate, prin interviuri individuale aprofundate de la specialiști din sistemul de justiție, urmărire penală, poliție, asistență socială, învățământ, dar și de la rudele apropiate victimelor femicidului. Metodele de cercetare au permis triangularea datelor, cunoașterea și înțelegerea factorilor de risc, inclusiv, a opiniilor privind prevenirea și reducerea cazurilor de deces a victimelor, ca rezultat al violenței în familie.

1.3. Limitele de cercetare

Colectarea și analiza datelor statistice

Actualmente, în Republica Moldova, nu există date statistice separate privind femicidul. Cazurile de deces ale fetelor/femeilor victime ale femicidului fac parte din mai multe tipuri de infracțiuni. Fiecare instituție de drept are o metodologie specifică de înregistrare și evidență a cazurilor, care poate fi îmbunătățită pentru a avea o statistică mai reală a acestor date.

Selectarea specialiștilor participanți la cercetare

La selectarea specialiștilor, s-a acordat atenție celor care au fost implicați în procesul de constatare, urmărire penală, asistență socială în cazurile analizate, din anii 2016-2019. Evidențiem că a fost dificil să identificăm specialiștii respectivi, din cauza fluctuației de cadre și a migrației la muncă peste hotare. De asemenea, subliniem că opiniile acestor specialiști privind situația, profilul victimei și a agresorului, factorii care au determinat infracțiunea, inclusiv, măsurile de combatere, reprezintă opinii și reflecții personale asupra evenimentelor produse.

Analiza dosarelor în instanța de judecată

Pentru validarea datelor statistice colectate și analizate, inițial, în metodologia de realizare a studiului au fost inclusă analiza a 50 de dosare penale, în cadrul instanțelor de judecată. Pentru analiza dosarelor în instanțele de judecată, s-a solicitat permisiunea Consiliului Superior al Magistraturii, care a dat refuz. În contextul în care Consiliul Superior al Magistraturii a refuzat accesul experților la dosarele din instanța, a fost modificată metodologia de cercetare, prin înlocuirea analizei dosarelor din instanță, cu analiza sentințelor publicate, pe baza de date a instanțelor judecătorești care sunt publice.

ANALIZA DATELOR STATISTICE PRIVIND FENOMENUL DE FEMICID

2.1. Datele Inspectoratului General de Poliție

Conform datelor statistice prezentate de IGP, în Republica Moldova, în perioada anilor 2016-2019, au fost înregistrate 226 de cazuri de deces ale victimelor violenței în familie:

- 121 pe art. 145 alin. (2) lit. e¹),
- 105 pe art. 201¹ alin. (3) lit. b) și art. 201¹ alin. (4).

Datele deținute de IGP nu au permis diferențierea, pentru această perioadă, a datelor persoanei după sex, pentru a putea delimita cazurile de femicid. Astfel, de informații sunt disponibile doar începând cu anul 2018. Totuși, subliniem că datele statistice atestă că, în nici un caz de deces, victima nu a avut instituit ordinul de restricție de urgență sau ordonanța de protecție.

2.2. Datele Procuraturii Generale

Conform datelor prezentate de Procuratura Generală, în perioada 2016-2019, în Republica Moldova, au fost începute **65¹⁵ de cazuri de urmărire penală pe art.145 (32 cazuri) și art. 201¹ alin. (4) (33 cazuri), privind decesul fetelor și femeilor.**

Femicidul s-a produs în 28 din cele 35 de unități administrativ-teritoriale, în perioada analizată. Cele mai multe cazuri s-au produs în raionul Ungheni – 7, ceea ce constituie 10,8% din numărul total al cazurilor. Raionul Ungheni este urmat de mun. Chișinău, raioanele Călărași și Cahul – câte 4 cazuri (6,2%),

¹⁵ Un caz din 2013.

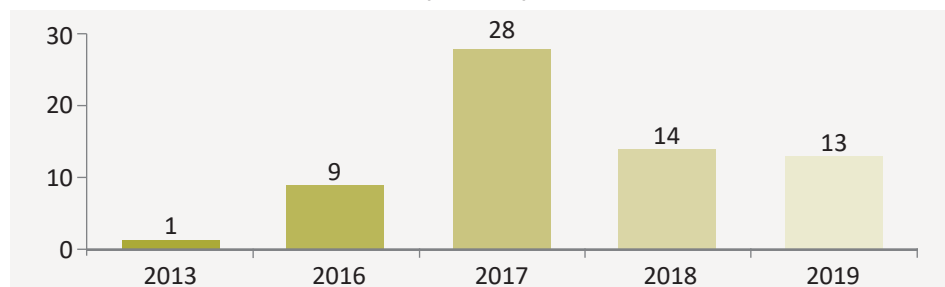
raioanele Edineț, Șoldănești, Sângerei, Strășeni, Fălești, Florești - câte 3 cazuri (4,6%), mun. Bălți, raioanele Anenii Noi, Criuleni, Nisporeni, Orhei, Hâncești, Rezina, Telenești, Ialoveni, Glodeni - 2 cazuri (3,1%) și raioanele Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Dondușeni, Drochia, Soroca, Ștefan-Vodă, Taraclia - câte 1 caz (Tabelul 1).

Tabelul 1. Cauzele penale de femicid, conform articolului și unității administrativ-teritoriale în care au fost săvârșite, persoane

Unitatea administrativ-teritorială	Art.145	Art. 201 ¹ alin. (4)	Total
Mun. Chișinău	3	1	4
Mun. Bălți	1	1	2
Anenii Noi	2	0	2
Cahul	0	4	4
Cantemir	1	0	1
Călărași	2	2	4
Căușeni	0	1	1
Cimișlia	1	0	1
Criuleni	1	1	2
Dondușeni	1	0	1
Drochia	1	0	1
Edineț	1	2	3
Fălești	2	1	3
Florești	3	0	3
Glodeni	2	0	2
Hâncești	1	1	2
Ialoveni	0	2	2
Nisporeni	1	1	2
Orhei	0	2	2
Rezina	1	1	2
Sângerei	1	2	3
Soroca	0	1	1
Strășeni	1	2	3
Șoldănești	1	2	3
Ștefan-Vodă	0	1	1
Taraclia	1	0	1
Telenești	1	1	2
Ungheni	3	4	7
Total	32	33	65

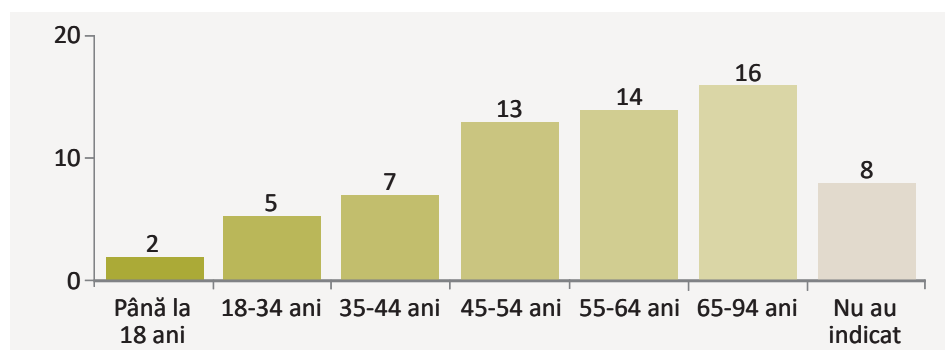
Datele atestă că cele mai multe cazuri de urmărire penală privind decesul fetelor și al femeilor au fost inițiate în anul 2017 (Figura 2). **În 2017, asistăm la un număr record de cazuri penale inițiate privind decesul fetelor și al femeilor, dublu față de anii 2018 și 2019 și triplu față de anul 2016.**

Figura 2. Cazurile penale de femicid, conform anului începerii urmăririi penale, persoane

Analiza **victimelor femicidului atestă vârsta de la 6 luni**, până la 94 de ani (Figura 3). Cea mai tânără victimă (6 luni) a fost omorâtă de către tatăl său, aflat în stare de ebrietate avansată, pentru că plângea. Tatăl i-a aplicat copilului mai multe lovituri cu pumnii în regiunea capului și toracelui, în rezultatul cărora copilul a decedat până la venirea ambulanței. Cea mai în vârstă victimă (94 de ani) a fost omorâtă de fiul căruia i-a dat viață, prin strangulare cu un fular, din motiv că „nu-i dă agresorului bani și nu-i face de mâncare.”

Figura 3. Vârsta victimelor femicidului, conform cazurilor de urmărire penală, persoane

Analiza relației dintre vârsta victimei și articolul pe care a fost inițiată cauza penală atestă unele particularități (Tabelul 2). Astfel, **omorul intenționat săvârșit asupra unui membru al familiei de sex feminin** este destul de frec-

vent, începând cu vârsta de 18 ani și **atinge punctul maxim la 65-94 de ani. Violența în familie, care a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, soldată cu decesul victimei, pentru perioada analizată, a fost cel mai frecvent în cazul victimelor de 45-54 de ani.**

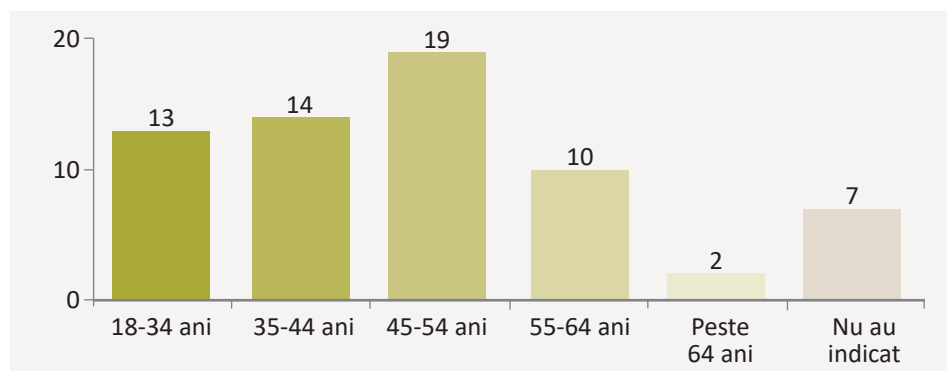
Tabelul 2. Corelarea vârstei victimei cu cauza penală inițiată, persoane

Vârsta victimei	Art.145	Art. 201 ¹ alin. (4)
Până la 18 ani	1	1
18-34 ani	3	2
35-44 ani	4	3
45-54 ani	5	8
55-64 ani	4	1
65-94 ani	12	4
Nu este indicat	3	5

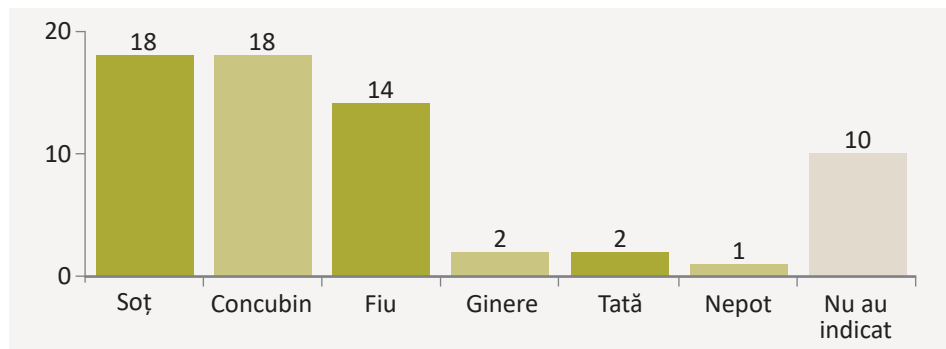
Vârsta agresorilor este de la 18, la 77 de ani (Figura 4). Cel mai tânăr agresor a fost de 18 ani și a săvârșit omor intenționat, iar cel mai în vârstă de 77 ani, și-a omorât violent concubina, cauzându-i o plagă în regiunea inimii.

Figura 4. Vârsta agresorilor, conform cazurilor de urmărire penală, persoane

Analiza relației victimă-agresor atestă că cele mai multe cazuri de de-

ces s-au produs din partea soțului sau concubinului, urmate de cele din partea fiului, tatălui, ginereului, nepotului. În 10 cazuri (15,4%) nu este indicată relația victimei cu agresorul (Figura 5). Femeile de la 18 ani, la 64 de ani, au fost mai frecvent omorâte de către soț sau de către concubin. Femeile de la 55, la 77, de către fiu, ginere sau nepot. Evidențiem că 2 fete minore (de 6 luni și de 9 ani) au fost omorâte de către tată.

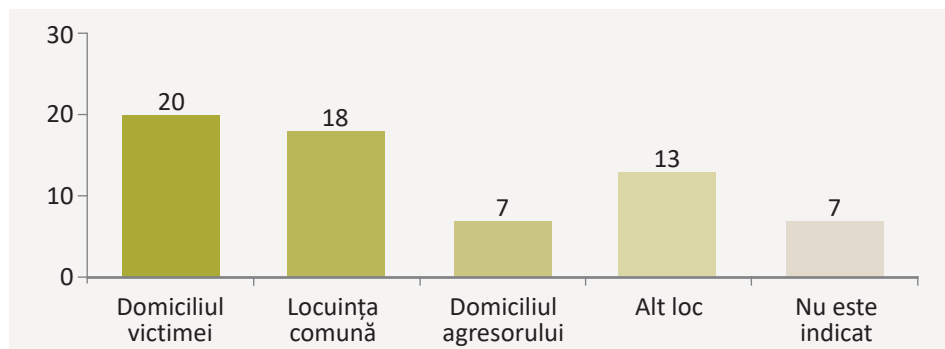
Figura 5. Relația victimă-agresor, conform cazurilor de urmărire penală, persoane

Corelarea datelor statistice privind relația agresorului cu victima și cauza penală inițiată atestă că unele cazuri de deces ale femeilor, conform art.145, îl au ca inculpat, cel mai frecvent, pe fecior, mai rar, soț (Tabelul 3). În cazul violenței în familie, care a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei, inculpații sunt, cel mai frecvent, soți, fiind urmași de concubini și fii.

Tabelul 3. Relația dintre victimă-agresor și cauza penală inițiată, persoane

Relația victimei cu agresorul	Art.145	Art. 201'alin. (4)
Soț	5	13
Concubin	1	8
Fiu	8	6
Ginere	1	1
Tată	1	1
Nepot	1	0
Nu este indicat	6	4

Locul cel mai frecvent de săvârșire a infracțiunii de femicid, în perioada analizată, îl constituie domiciliul victimei (30,8%, urmat de locuința comună (27,7%) (Figura 6). Alte situații referitor la locul infracțiunii de femicid cuprind: instituția medicală, stradă, stână, rude etc.

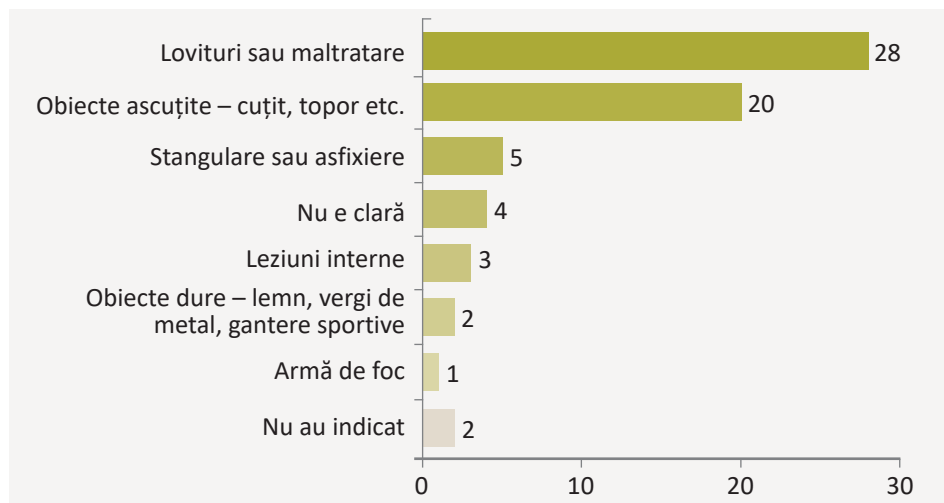
Figura 6. Locul săvârșirii infracțiunii de femicid, persoane

Evidențiem însă că există deosebiri semnificative privind locul infracțiunii și articolul după care a fost inițiată cauza penală (Tabelul 4). **Cauzele inițiate, conform art.145 , cel mai frecvent, au avut loc la domiciliul victimei, pe când cele conform art. 201'alin. (4) - în locuința comună.**

Tabelul 4. Corelarea locului infracțiunii cu cauza penală inițiată, persoane

Locul infracțiunii	Art.145	Art. 201'alin. (4)
Domiciliul victimei	13	7
Domiciliul agresorului	3	4
Locuința comună	5	13
Stână	0	1
Alt loc (rude, stradă, etc.)	7	5
Nu este indicat	4	3

Metodele aplicate de către agresori sunt diverse, predomină însă situațiile de lovire/maltratare (43,1%) și cele de utilizare a obiectelor ascuțite: cuțit, topor etc. (30,8%) (Figura 7).

Figura 7. Metodele aplicate de către agresori, persoane

Subliniem, de asemenea, că există diferențe în cazul de deces al fetelor și al femeilor, cu referire la metoda aplicată. În cazul infracțiunilor de omor, conform art.145, în 16 (50%) din cele 32 de cazuri inițiate, cel mai frecvent, s-au utilizat obiecte ascuțite. În cazul infracțiunilor de violență în familie, care au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei, în 24 (72,7%), din cele 33 de cazuri, metoda agresorului a fost cea de aplicare a loviturilor (Tabelul 5).

În 6 cazuri, agresorul a utilizat mai multe metode pentru uciderea victimei. În 5 din 6 cazuri, în dosarele penale inițiate, conform art. 201¹ alin. (4), au fost utilizate mai multe metode pentru a ucide victima.

Tabelul 5. Corelarea metodei aplicate de către agresor cu cauza penală inițiată, persoane

Metoda aplicată	Art.145	Art. 201 ¹ alin. (4)
Strangulare sau asfixiere	5	0
Lovituri sau maltratare	4	24
Armă de foc	1	0
Arsuri, incendiu	0	0
Obiecte ascuțite (cuțit, topor, etc.)	16	4
Obiecte dure	2	0
Leziuni interne	0	3
Nu e clară	3	1
Nu este indicat	1	1

2.3. Datele Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești

AAJS în rapoartele statistice tipizate, pentru anii 2016-2019, deține date privind examinarea dosarelor pe articole întregi, nu și pe alineate. Datele prezentate nu au permis diferențierea cazurilor de femicid pe articolele 145, 150, 171, 172. Cu referire la art. 201¹ alin. (4), evidențiem că nu au existat dosare în instanța de judecată, în anii 2016-2019, respectiv, nici condamnați. Începând cu anul 2020, Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor poate generaliza 2 tipuri de rapoarte electronice, cu privire la violența în familie (1. Mersul soluționării cauzei, 2. Rezultatele examinării cererilor privind aplicarea măsurilor de protecție, în cazurile de violență în familie), însă nu și date privind cazurile de deces al femeilor în situațiile de violență.

2.4. Datele ale Consiliului Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat

Datele statistice prezentate de CNAJGS, atestă că reprezentanții acestor instituții au oferit servicii, în perioada 2016-2019, la:

- 14 bănuți pe art. 172 alin. (2) lit. b²) în cumul cu alin. (3) lit. d) – acțiuni violente cu caracter sexual, săvârșite asupra unui membru al familiei, care au provocat, din imprudență, decesul victimei),
- 7 bănuți pe art. 201¹ alin. (3) lit. b) – violența în familie, care a determinat sinuciderea sau tentativa la suicid,
- 5 bănuți pe art. 145 alin. (2) lit. e¹) – omorul intenționat săvârșit asupra unui membru al familiei.

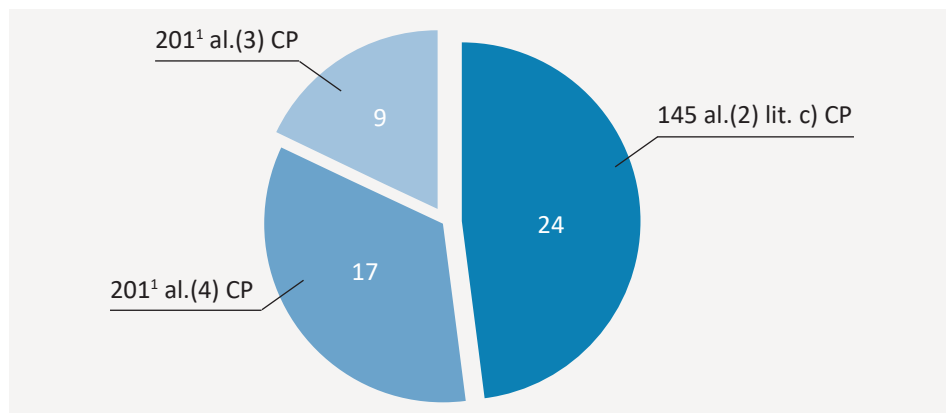
Din 26 de bănuți asistați, asistența juridică calificată a fost continuată la faza de înaintare a învinuirii în privința a 2 persoane: una pe art. 201¹ alin. (3) lit. b), în anul 2016, și alta pe art. 172 alin. (2) lit. b²), în cumul cu alin. (3) lit. d), în 2017. O posibilă explicație a acestor date este că, după ce au beneficiat de asistență juridică de urgență, la etapa înaintării învinuirii, agresorii își aleg un avocat, în bază de contract.

ANALIZA SENTINTELOR DE CONDAMNARE PE CAZURILE DE FEMICID

3.1. Calificarea infracțiunilor în sentințele analizate

Analiza a 50 cauze penale, în baza sentințelor/deciziilor publicate pe baza de date a instanțelor judecătorești, atestă tendința identificată în analiza datelor statistice de la IGP, precum că cele mai multe infracțiuni de femicid sunt calificate pe art. 145 alin. (2) lit. e¹), acestea fiind urmate de 201¹ alin. (4) și cele pe art. 201¹ alin. (3) (Figura 8).

Figura 8. Calificarea infracțiunilor în cele 50 de sentințe/decizii, persoane

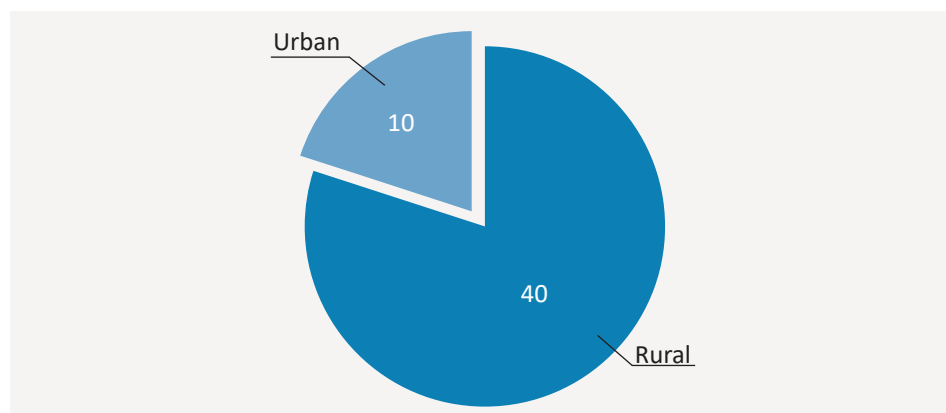

Analiza dosarelor penale ne-a permis să identificăm mai multe aspecte ce țin de victime: mediul de trai, ocupație, prezența copiilor, serviciile de care a beneficiat victima, dar și de agresori: ocupație, prezența viciilor, aflarea în evidență a inculpaților ca agresori familiali, existența condamnărilor anterioare, aplicarea ordinului de restricție de urgență sau ordonanței de protecție etc.

3.2. Profilul victimelor femicidului

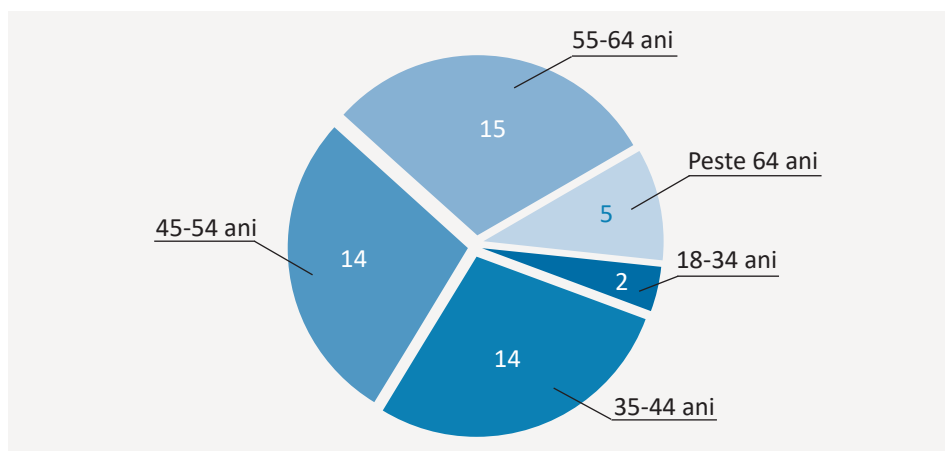
Din cele 50 dosare analizate, în 40 cazuri, se atestă cazuri de femicid care s-au produs în mediul rural (Figura 9). Datele analizate conduc la concluzia că în mediul rural, se constată un risc mai mare pentru producerea infracțiunilor de acest tip, în comparație cu cel urban. Acest decalaj poate fi explicat prin faptul că femeile ce locuiesc în mediul rural sunt mai vulnerabile la acțiunile agresorilor, având acces limitat la serviciile specializate. În mediul rural exista mai puține posibilități de angajare pentru femei. Printre oportunitățile de angajare predomină, în special, cele legate de muncile agricole/sezoniere. Acest fapt le face să fie dependente financiar de agresori și constituie un obstacol în accesarea serviciilor esențiale/specializate. Pentru ca să poată beneficia de servicii juridice, medicale, asistență psihologică, victima trebuie, cel puțin, să ajungă în centrul raional. În acest caz, victima are nevoie de bani pentru transport, de care nu întodeauna dispune, fapt ce o face dependentă de agresor și astfel crește riscul de femicid. O altă posibilă explicație ține de normele sociale patriarhale care predomină în zoana rurală și care justifică violența față de femei, ceea ce le împiedică să raporteze cazurile de violență în familie și să acceseze serviciile specializate/esențiale.

Figura 9. Mediul în care s-au produs infracțiunile în cele 50 de sentințe/decizii, persoane

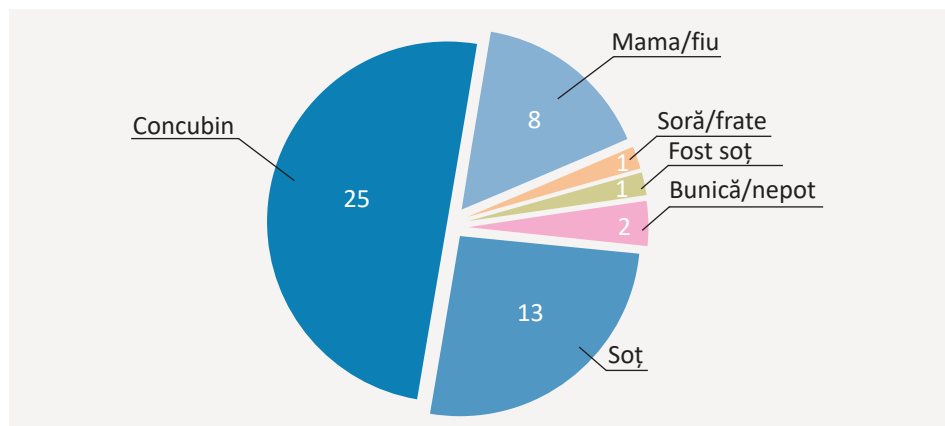
Conform sentințelor analizate, cele mai multe infracțiuni de femicid, în perioada anilor 2016-2019, s-au produs în intervalul de vârstă de 35-64 de ani (Figura 10). Datele respective atestă unele diferențe față de datele prezentate de Procuratura Generală (45-94 de ani) cu privire la cazurile aflate la faza de urmărire penală. Diferențele date însă pot fi explicate prin faptul că, în 8 dintre cazurile ce se aflau indicate în informațiile primite de la autorități, nu este indicată vârsta victimei.

Figura 10. Vârsta victimelor infracțiunilor de femicid, persoane

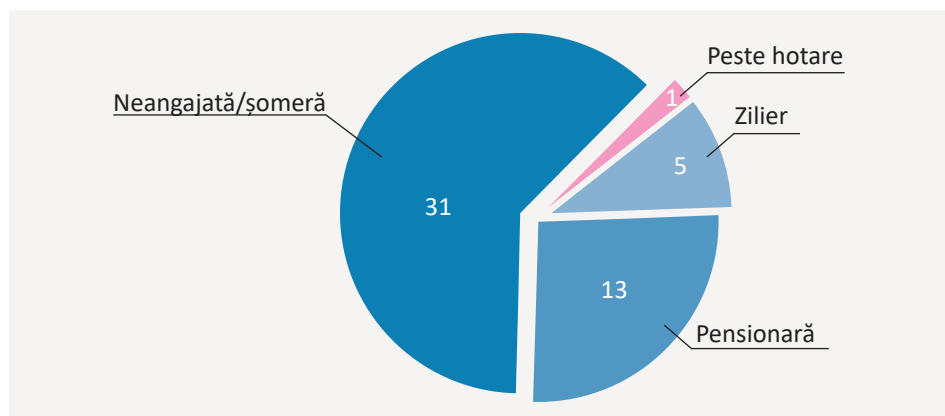

Analiza sentințelor atestă, că cele mai multe cazuri de femicid, au fost săvârșite de către concubin, soț, fiu (Figura 11). Evidențiem, totodată, că în 4 cazuri din 38, infracțiunea de femicid s-a produs după separarea victimei de partener/soț.

Există unele diferențe referitor la legătura de rudenie victimă-agresor în datele sentințelor de judecată analizate și cele primite de la autorități, cu referire la cazurile de pornire a urmăririi penale. Și în acest caz, divergențele de date pot fi explicate prin faptul că, în 10 cauze penale, nu era indicată relația dintre victimă și agresor.

Figura 11. Relația victimă-agresor, conform sentințelor/deciziilor, persoane

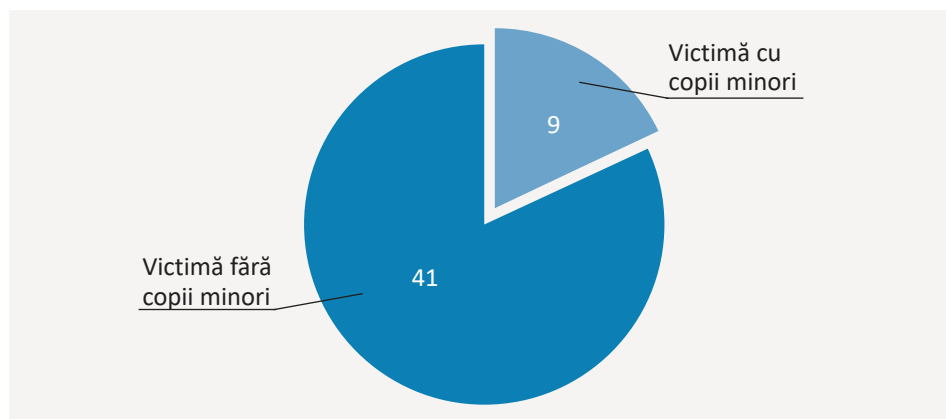
Sărăcia și dependența financiară a victimei față de agresor constituie un factor de risc sporit, în cazurile de femicid. Analiza a identificat că, în peste jumătate din cazurile analizate, victima avea statutul de neangajată/șomeră. Totodată, 13 din 50 de victime, au avut statutul de pensionară (Figura 12). Aceste realități vin să valideze ipoteza indicată mai sus, precum că sărăcia în rândul femeilor neangajate sau aflate la vârsta de pensionare, le face dependente de agresori și constituie un impediment în raportarea cazurilor și accesarea serviciilor specializate/esențiale și care pot degenera în femicid.

Figura 12. Ocupația victimei, conform sentințelor/deciziilor, persoane

În cazurile de femicid analizate, 9 victime aveau copii minori, la momentul săvârșirii infracțiunii (Figura 13). Din analiza sentințelor de condamnare, rezultă că femeile ce aveau copii au tolerat actele de violență, pentru a menține familia,

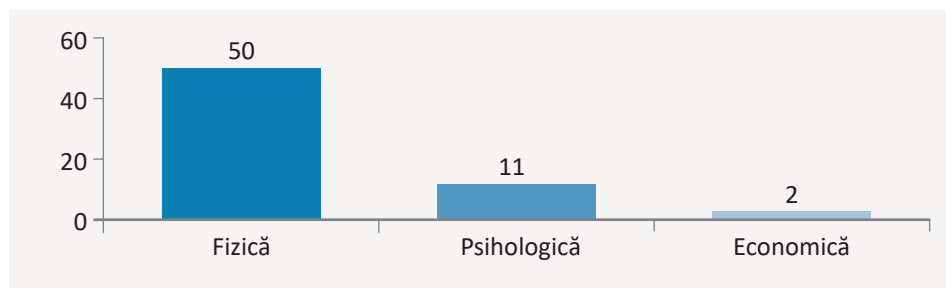
dar și din cauza că nu aveau o altă locuință sau sprijinul unei persoane care ar fi putut să o găzduiască, în perioada separării de agresor. Aceste constatări au fost validate și prin interviurile individuale aprofundate, fiind enunțată de către intervievați tendința de creștere a numărului de cazuri când femeile sunt șantajate de către agresor, precum că ei le vor lua copiii sau vor fi decăzute din drepturi părintești. Neavând informații juridice suficiente referitoare la procedura stabilirii/determinării domiciliului copilului, femeile rabdă actele de violență, care pot degenera în femicid sau, în unele cazuri, din motivul violenței psihologice, victima poate fi determinată la suicid.

Figura 13. Prezența copiilor minori, conform sentințelor/deciziilor, persoane

Analiza dosarelor penale atestă că femeile au fost supuse la mai multe tipuri de violență (Figura 14). Astfel, în fiecare al 5-lea caz, alături de violența fizică, s-a înregistrat și violența psihologică, iar în 2 situații, inclusiv, violența economică.

Figura 14. Formele de violență la care au fost supuse victimele¹⁶

¹⁶ Unele victime au fost supuse la mai multe forme de violență.

Aceste tendințe se validează și prin datele prezentate, la nivel național. Un studiu recent (2019) realizat de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), arată că, în Republica Moldova,¹⁷ 3 din 4 femei sunt supuse violenței psihologice (71%), însă, cel mai des, sunt raportate cazurile de violență fizică. Raportarea insuficientă a cazurilor de violență psihologică și violență economică poate fi explicată prin faptul că multe dintre victime, nu conștinetizează că acestea sunt forme de violență și nu cunosc că sunt sancționate penal. Multe dintre femei nu raportează actele de violență psihologică, din teama că nu vor fi crezute de către reprezentanții organelor de drept, deoarece este dificil să probezi printr-un document acest fapt. În cazul violenței fizice, victimele cunosc că pot obține un raport medico-legal, care va constata prezența, vechimea leziunilor, modul de formare și va aprecia gradul vătămării corporale, nu la fel însă stau lucrurile atunci când trebuie să probezi violența psihologică sau economică. În multe cazuri, femeile au avut experiențe de interacțiune cu organele de drept, care au dat prioritate violenței fizice, în raport cu alte forme de violență, ceea ce a descurajat victima să raporteze alte cazurile de violență și a creat un cadru permis pentru agresorii ce aplică și alte forme de violență. Investigarea infracțiunilor de violență în familie, în care se invocă violența psihologică, este o provocare și pentru reprezentanții organului de urmărire penală. În cadrul interviurilor aprofundate, un participant a relatat că a instrumentat un caz în care soțul a raportat la poliție despre dispariția soției. Câteva zile mai târziu cadavrul femeii a fost găsit într-o pădure din apropierea localității în care trăiau cei doi soți. Inițial, a fost examinată ipoteza unui suicid (prin strangulare), însă ulterior, s-a dovedit că ea a recurs la suicid din cauza violenței psihologice la care a fost supusă. Femeia era supusă violenței psihologice din partea soțului, dar nu s-a adresat la organele de drept și nici la serviciile destinate victimelor violenței în familie. Singurii martori la actele de violență au fost erau copiii. A fost foarte dificil de demonstrat că anume violența psihologică din partea soțului a determinat-o la suicid și nu alți factori, așa cum invocă agresorul. Până la urmă, s-a obținut o sentință de condamnare (IIA 13). Aceste constatări determină necesitatea instruirii angajaților poliției referitor la particularitățile de investigare a cazurilor de femicid. O recomandare similară a fost formulată și de către un participant la interviurile aprofundate care a indicat că „...fiind cazuri excepționale, în mare parte, astfel de cauze penale sunt investigate de către ofițeri de urmărire penală cu o experiență bogată, dar pornind de la ideea că fiecare din noi toată viața învață, este necesar ca ofițerii de urmărire penală să fie instruiți suplimentar cu atragerea atenției asupra specificului investigării unor astfel de infracțiuni (modul de cercetare la fața locului, tipul și oportunitatea de a recomanda anumite expertize, procedura de aplicare a măsurilor de protecție a victimelor și măsurilor de prevenție agresorilor)” (IIA 14)

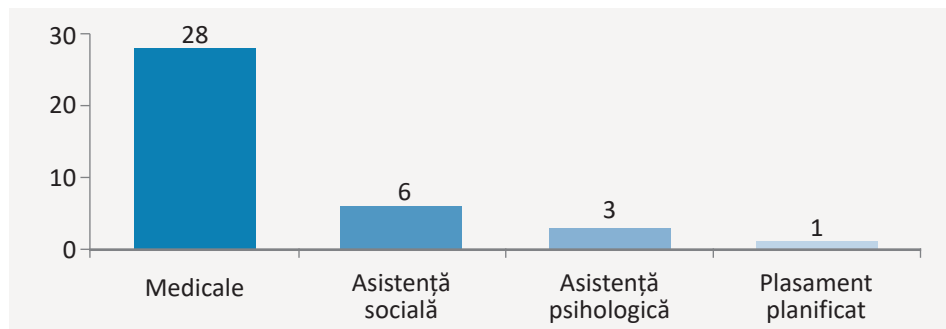
¹⁷ Unele victime au fost supuse la mai multe forme de violență.

Doar 38 de victime ale femicidului, atunci când au raportat cazurile de violență, au beneficiat de servicii. Cele mai multe dintre acestea au beneficiat de servicii medicale, mai puțin de servicii de asistență socială și, foarte rar, de asistență psihologică și plasament planificat (Figura 15). În cazul dat, merită a fi precizat că serviciile medicale au fost acordate victimei, la momentul săvârșirii infracțiunii. În sentință, re regulă, este indicat că victimei i s-a acordat ajutor medical, dar aceasta a decedat. Ceea ce ține de asistența socială, în mare parte, aceasta se rezumă la convorbiri individuale cu asistentul social și prestații sociale, sub formă de ajutor social.

Prezenta cercetare a constatat o accesare limitată la serviciile de plasament și de asistență psihologică de către victimele violenței în familie. Stereotipurile și prejudecățile de gen, ce vizează rolul femeii și al bărbatului în familie, consituie un impediment în accesarea serviciilor specializate. Una dintre persoanele intervievate pentru scopul prezentului studiu a validat aceste constatări, remarcând că *„...Dificultățile cu care ne confruntăm în procesul investigării cauzelor de femicid și, în general, de violență în privința femeilor, sunt cele legate de stereotipul că femeia este inferioară bărbatului; că bărbatul prin natura sa este violent; că femeia trebuie să rabde; că rudele, vecinii și cunoscuții o vor judeca; că nu își permite să plece la un centru de reabilitare, la o instituție de suport/asistență, deoarece nu are în grija cui lăsa copiii, ori gospodăria; îi este frică de agresivitatea soțului, când va afla că s-a adresat pentru ajutor”* (IIA12).

Un alt obstacol în accesarea serviciilor de plasament și de asistență psihologică pentru victimele violenței în familie este dezvoltarea insuficientă a acestor servicii, la nivel local, în special, în localitățile îndepărtate de orașele mari. Chiar dacă art. 8-10 din Legea nr. 137, privind reabilitarea victimelor infracțiunilor, prevede că victimele infracțiunilor pot beneficia de consiliere psihologică din contul statului, începând cu 9 martie 2017, la moment, aceste servicii nu sunt accesibile. Mecanismul de acordare a consilierii psihologice din contul statului, la moment, nu este funcțional, deoarece, în cadrul structurilor responsabile de implementarea prevederilor legii enunțate mi sus, nu există psihologi specializați în acordarea serviciilor descrise. La moment, victimele pot beneficia de consiliere psihologică doar din partea organizațiilor neguvernamentale, specializate în asistența victimelor, dacă sunt în posesia informației necesare.

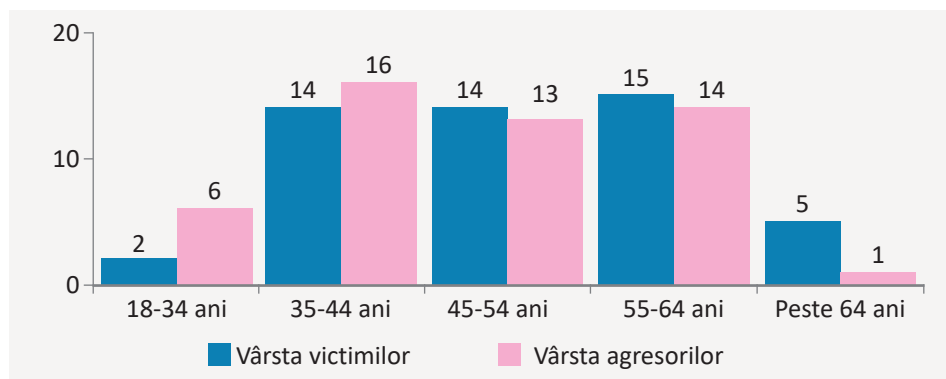
Figura 15. Serviciile de care au beneficiat victimele când au raportat cazurile de violență în familie, persoane

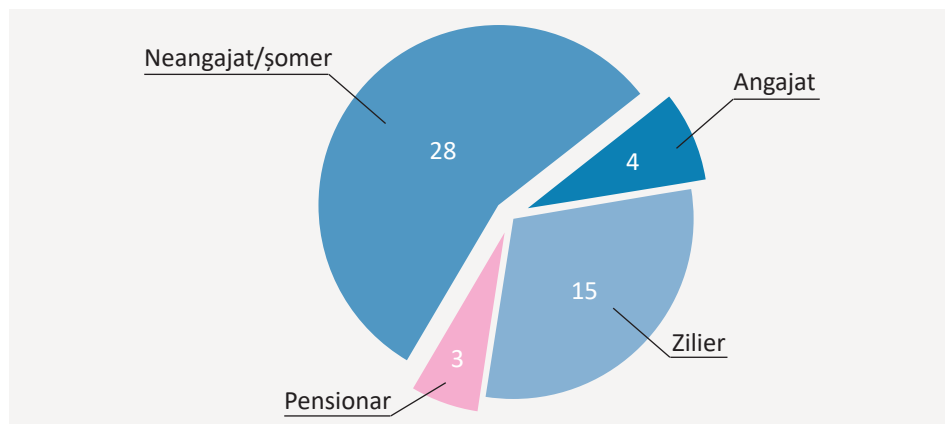
3.3. Profilul agresorilor

Vârsta agresorilor, în 43 din 50 de sentințe, se înscrie în același interval de vârstă, ca și la victime – 35-64 de ani (Figura 16). Totuși, analiza comparativă atestă că există unele particularități. Astfel, victimele femicidului, cu vârsta de 18-44 ani, au fost omorâte de către agresori mai mari ca vârstă. Însă, în cazurile victimelor de 45 de ani și mai mulți, se constată că vârsta medie a agresorilor este mai mică decât cea a victimelor. Diferența de vârste între victimă și agresor este mai mare, de la 64 de ani, fapt ce confirmă că femeile de această vârstă devin victime ale propriilor copii, nepoți etc.

Figura 16. Vârsta victimelor și agresorilor, comparativ, persoane

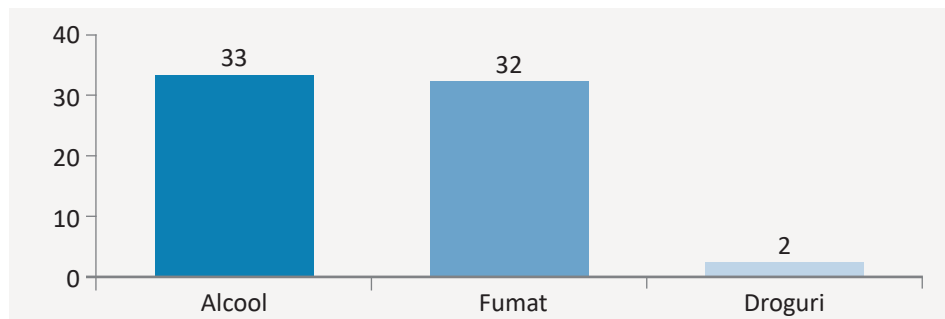

Analiza sentințelor de judecată atestă că **28 din 50 de agresori aveau statutul de neangajat/șomer**, iar 15 de zile. Numărul agresorilor angajați în câmpul muncii este foarte mic (Figura 17).

Figura 17. Ocupația agresorilor, persoane

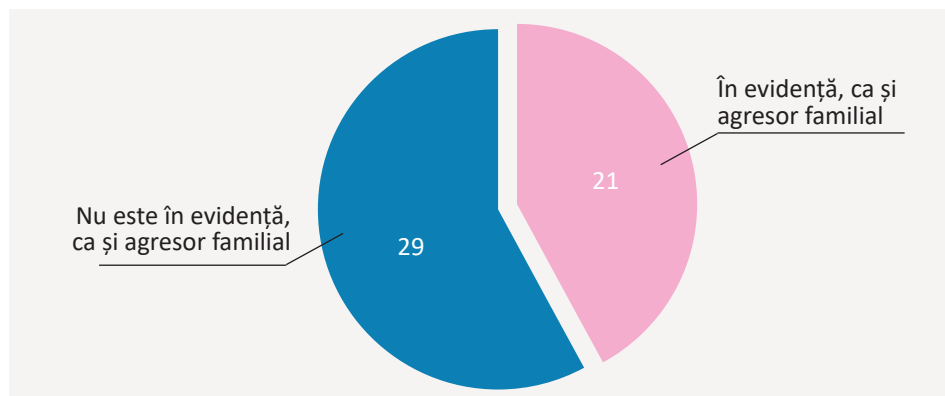
Consumul de alcool este prezent la mai mult de jumătate dintre agresori, și, respectiv, se prezintă ca un factor declanșator în cazurile de femicid (Figura 18). Analiza sentințelor denotă că agresorii își justifică comportamentul violent, ce a dus la femicid, prin faptul că erau în stare de ebrietate. Participanții la interviuri, de asemenea, au indicat asupra faptului că alcoolul ar fi un factor-cheie în cazurile de femicid. Un participant interviuat în scopul prezentului studiu a validat aceste constatări, remarcând „... Într-un caz instrumentat de mine, agresorul a omorât victima, fiind în stare de ebrietate, care, în viziunea mea, este un prim factor ce l-a determinat să recurgă la acest gest. În al doilea rând, agresorul a omorât victima pentru a se răzbuna, din motiv că a fost denunțat, anterior, organelor de drept.” (IIA12).; „Cred că izolarea în totalitate a agresorului de victimă, pentru o durată mai îndelungată, cu antrenarea agresorului la anumite cursuri de tratament, puteau preveni femicidul” (IIA 13).

Totodată, s-a specificat că, mecanismul de trimitere la tratament forțat al agresorilor familiari ce consumă alcool, este nefuncțional și această lacună sporește gradul de pericol pentru victimă și creează un cadru permis pentru agresori. Nu în ultimul rând, evidențiem că fumatul, de asemenea, este întâlnit în rândul agresorilor, uneori, și consumul de droguri.

Figura 18. Prezența viciilor la agresori¹⁸

Analiza sentințelor atestă că, 21 din 50 de inculpați, stăteau la evidența organelor de poliție, ca agresori familiari (Figura 19). Însă, doar la 2 din 50 de agresori, le-a fost aplicată ordonanța de protecție. Aceeași situație se atestă și în cazul aplicării ordinului de restricție de urgență, acesta a fost aplicat doar la 2 dintre agresorii familiari. Datele menționate indică asupra lucrului insuficient/ineficient al reprezentanților instituțiilor cu atribuții de prevenire și combatere a violenței în familie, care are menirea să identifice situațiile de criză, să raporteze cazurile de violență în familie, să reacționeze prompt la orice sesizare, să intervină în regim de urgență, cu măsuri de protecție, să asigure evidența nominală a agresorilor familiari, să ofere consiliere informațională victimelor, să intervină pentru a preveni repetarea/comiterea actelor de violență, garantând, astfel, siguranța victimei și altor membri ai familiei, în locuința lor, și în afara acesteia. În cadrul interviurilor, s-a menționat că aflarea la evidență a agresorilor nu trebuie să se rezume doar la includerea acestora într-o listă nominală sau registru, dar urmează a fi întreprinse măsuri pentru ca agresorii familiari să fie obligați să treacă un program de reducere a comportamentului violent, în cadrul centrelor abilitate cu aceste atribuții (IIA 15).

¹⁸ Studiul „Bunăstarea și siguranța femeilor”, OSCE, 2019, p. 6

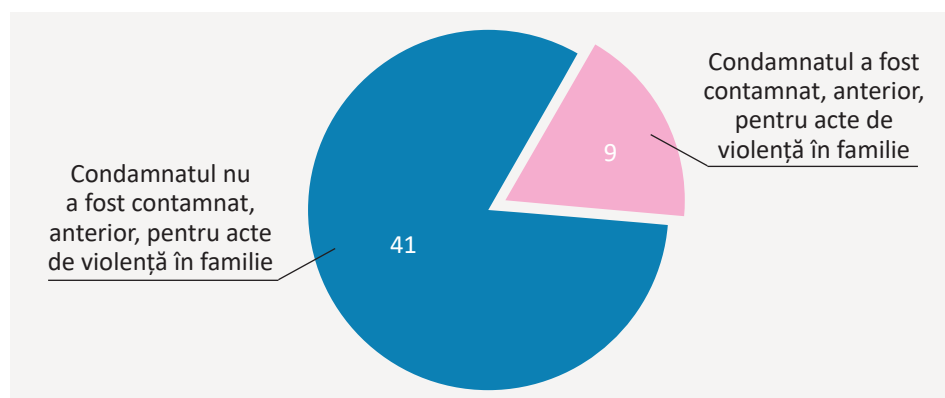
Figura 19. Evidența inculpatului ca și agresor familial, persoane

Femicidul este o formă extremă de violență față de femei și de fete, care, în mod continuu trăiesc într-un mediu violent. Din analiza sentințelor pronunțate pe cazurile de femicid rezultă că, deși trăiau într-un mediu violent, doar două din cele 50 de victime, au solicitat aplicarea măsurilor de protecție pentru victimele violenței în familie. Rușinea, frica, lipsa sprijinului financiar și neîncrederea în servicii sunt identificate drept bariere în calea raportării cazurilor de violență în familie. Un alt obstacol în calea raportării cazurilor este convingerea că violența în familie este o chestiune privată. Această convingere determină să tolereze violența în familie și să ezite în a sesiza autoritățile atât femeile, cât și persoanele ce sunt martori sau cunosc despre un act de violență. Rezultatele prezentului studiu relevă că, în majoritatea cazurilor, mama, soacra, rudele, vecinii cunoșteau despre actele de violență, unii chiar au fost martori când au început agresiunile, dar nu au intervenit pentru a proteja victima. Fiind întrebați de instanța de judecată de ce nu au chemat poliția sau nu au intervenit în apărarea victimei, martorii au enunțat varii motive printre care: „...este familia omului, ei se bat, ei se împacă, ...ei mereu se băteau, nu am crezut că de data asta o va omorî..., altă dată eu am intervenit și pe urmă ei s-au împăcat și eu am rămas rău” (date extrase din sentințe) Mai mult, unii martori au enunțat că, în inițierea conflictului, și victima este de vină, fie că la provocat vorbind prea mult, fie că a consumat alcool și nu a avut grijă de casă.

Îngrijorător este faptul că, fiecare al 5-lea inculpat a fost condamnat anterior pentru acte de violență în familie (Figura 20), fapt care atestă că statul nu a putut lua măsuri adecvate pentru a preveni violența în familie care a culminat cu decesul persoanelor. Rezultatele studiului constată că, în cazul inculpaților care anterior au fost condamnați pentru violență în familie, condamnarea nu a fost suficientă pentru a-i descuraja să comită acte de violență în familie și pentru ca victima să fie protejată. În mare parte, în cazurile de violență în familie săvârșite

anterior, instanța a adoptat decizii de condamnare a inculpaților cu muncă nereunerată în folosul comunității sau a fost aplicată suspendarea condiționată a executării pedepsei. Este de menționat faptul că nici unul dintre inculpații, care anterior au fost condamnați pentru violență în familie, nu a fost obligat să participe la programe probaționale de reducere a comportamentului violent.

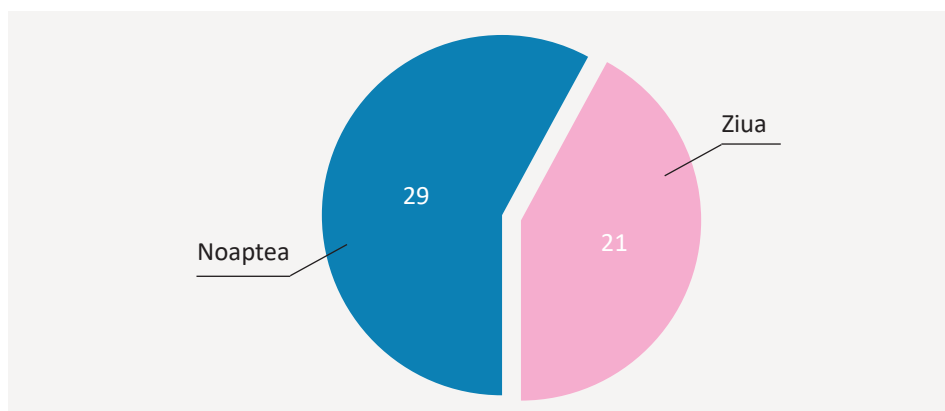
Figura 20. Condamnarea anterioară a inculpatului pentru acte de violență în familie, persoane

3.4. Particularitățile infracțiunilor de femicid

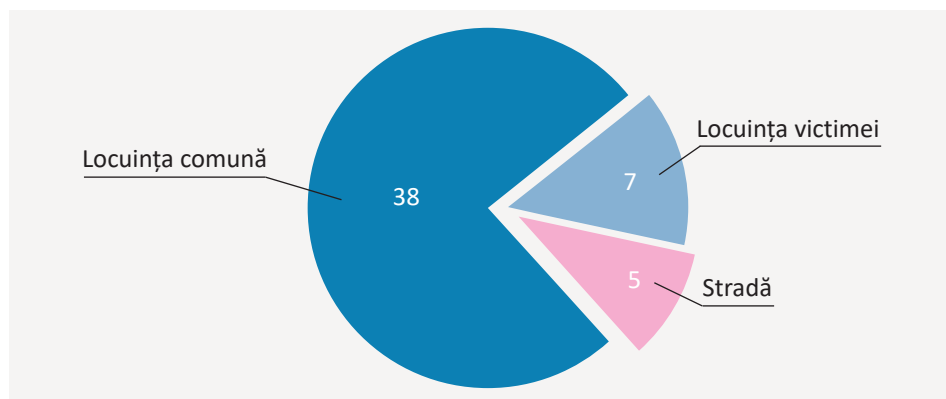
Analiza sentințelor, în cele 50 de cazuri de femicid, atestă că acestea au loc, într-o măsură mai mare, noaptea (Figura 21).

Figura 21. Timpul comiterii infracțiunii, persoane

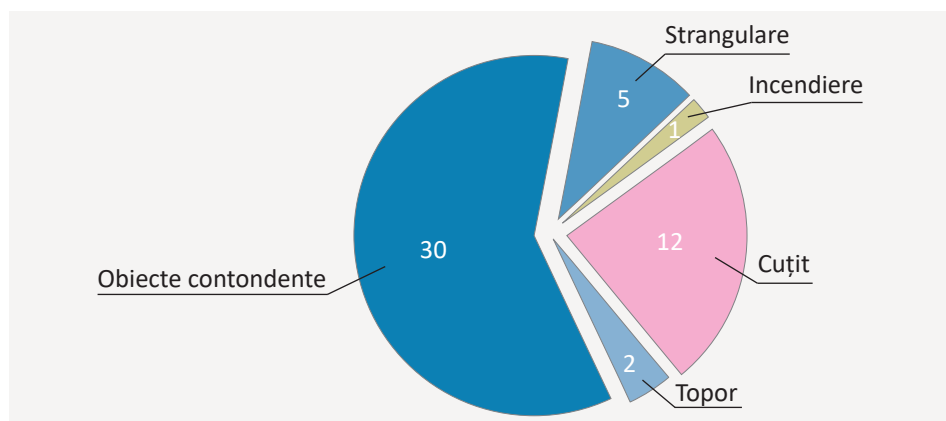
Analiza locului în care a fost comisă infracțiunea, în cazul sentințelor, atestă că acestea, cel mai frecvent, se produc în locuința comună, uneori în locuința victimei sau în alte locuri (Figura 22). Diferențele privind locul săvârșirii infracțiunii se explică prin faptul că, în datele statistice primite de la autorități, în unele situații, nu este indicat locul în care a avut loc infracțiunea.

Figura 22. Locul comiterii infracțiunii, persoane

Metodele de săvârșire a infracțiunii sunt diverse (Figura 23). Cel mai frecvent, sunt utilizate obiectele contondente, urmate de cuțite.

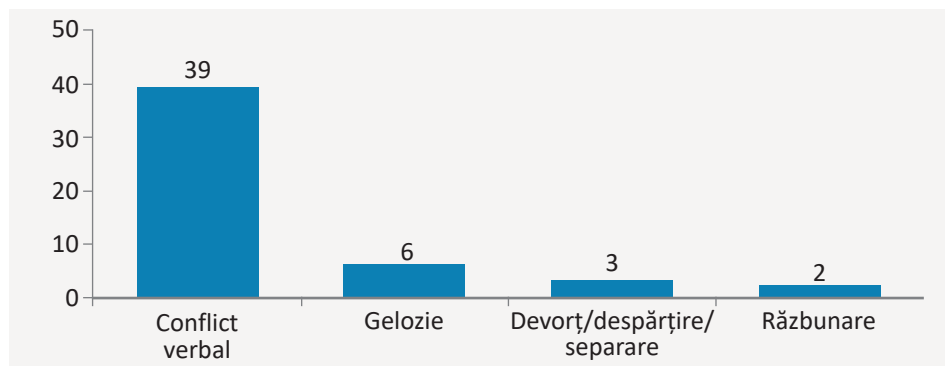
Figura 23. Metoda comiterii infracțiunii, persoane

În calitate de motiv pentru comiterea infracțiunii, cel mai frecvent, sunt conflictele verbale, gelozia, divorțul/despărțirea/separarea, dar și răzbunarea din partea agresorului (Figura 24). Analiza sentințelor arată că majoritatea agresorilor își justifică acțiunile violente prin faptul că victima i-a provocat. Pentru a

obține o pedeapsă mai blândă, în mare parte, și apărătorii inculpaților își construiesc strategia de apărare invocând că victim verbal a provocat conflictul. Aceste constatări denotă prezența prejudecăților și stereotipurilor, care sunt niște obstacole în condamnarea agresorilor pentru acte de violență în familie.

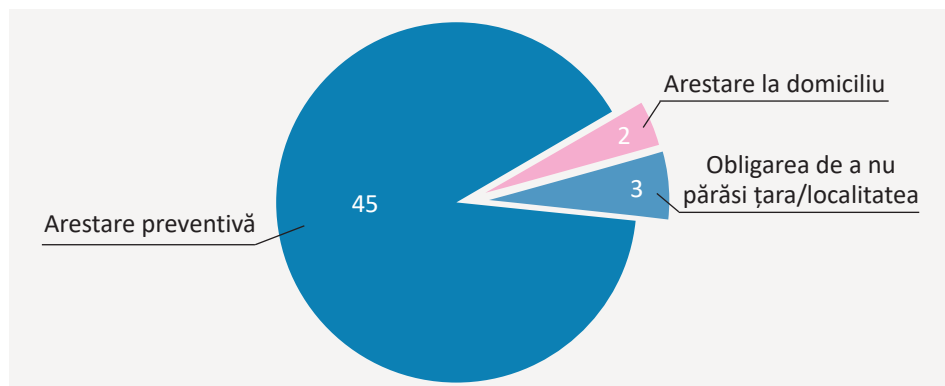
Figura 24. Motivul comiterii infracțiunii, persoane

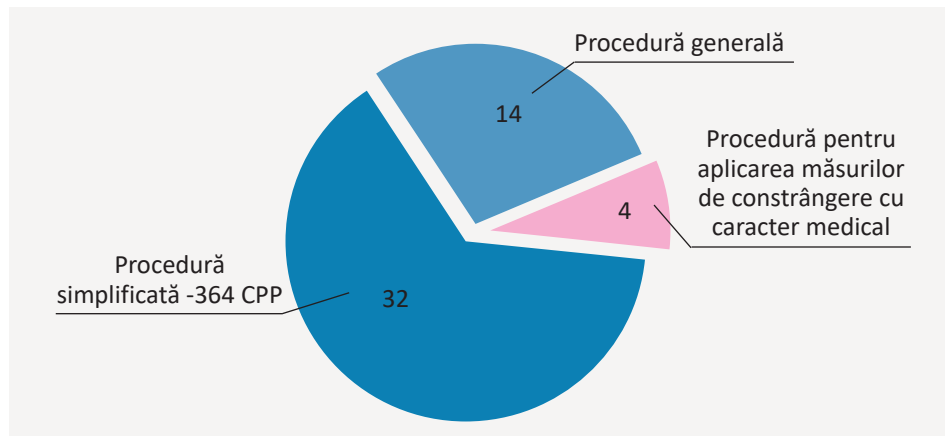
Analiza dosarelor penale relevă că, în calitate de motive pentru cazurile de femicid, au fost constatate neînțelegerile din familie, incapacitatea de a rezolva, pe cale pașnică, conflictele, ura, invidia, sărăcia, interesul material, răzbunarea, gelozia, consumul de alcool sau droguri, nivelul insuficient de trai și cultură în țară, inacceptarea faptului că o altă persoană are dreptul la o viață personală sau poate comite greșeli, obișnuința de a utiliza forța pentru a atinge un scop, considerarea problemelor de familie și a actelor de violență în familie drept un secret, lipsa protecției sociale și/sau legale pentru victime, statutul de victimă, care generează o stimă de sine extrem de scăzută etc.

3.5. Măsurile preventive și pedepsele aplicate

Marea majoritate a agresorilor au fost plasați în arest preventiv, la etapa urmăririi penale și judecării cauzei (Figura 25). Totuși, în 1 din 10 cazuri, agresorii au fost fie obligați să nu părăsească țara, fie au stat în arest la domiciliu.

Figura 25. Măsura preventivă aplicată agresorului, persoane

În 32 de cazuri de femicid, procedura de examinare a cauzei penale a fost una simplificată, în 14 cazuri, s-a aplicat procedura generală, iar în 4 cazuri – procedura pentru aplicarea măsurilor de constrângere, cu caracter medical (Figura 26).

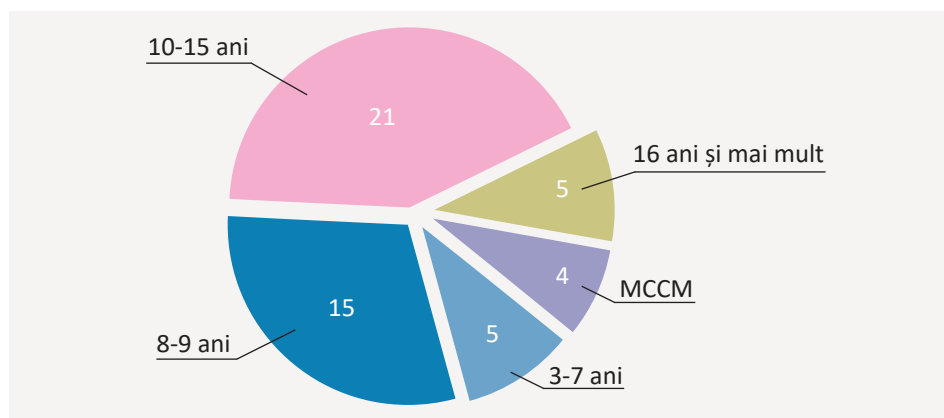
Figura 26. Procedura în care a fost examinată cauza penală, persoane

Analiza sentințelor atestă că modalitățile de pedepsire a agresorilor sunt diferite (Figura 27). În 21 de cazuri, infractorii au primit o pedeapsă de la 10, la 15 ani, în 15 cazuri, de la 8, la 9 ani, în 5 cazuri – 16 ani și mai mult, în alte 5 cazuri – 3-7 ani, iar în 4 cazuri, au fost aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical.

În raport cu gradul prejudiciabil al faptelor, pedepsele primite de agresori sunt prea blânde. Printre explicațiile care justifică stabilirea pedepselor mai blânde, în cazurile de femicid, s-a indentificat că, cel mai des, inculpații aleg

să meargă în procedură simplificată, prevăzută de art.346/1 Cod de Procedură Penală, care atrage micșorarea pedepsei prevăzute de norma penală. Această procedură simplificată îl favorizează doar pe inculpat, care beneficiază de o reducere substanțială a pedepsei prevăzute de sancțiunea normei penale, fără a oferi ceva în schimb. În esență, pe lângă faptul că procedura prevăzută de art.346/1 Cod de Procedură Penală este favorabilă și pentru autorități, deoarece reduce volumul de lucru în procesul examinării judiciare a cauzei și, totodată, micșorează cheltuielile judiciare. Aceasta constituie o modalitate de a primi, fără niciun efort, o pedeapsă penală sub limita minimă a sancțiunii prevăzute de articolul penal respectiv. Examinarea cauzei în procedură simplificată nu impune inculpatului nimic ce l-ar descuraja să aplice în continuare violența.

Figura 27. Pedepsa aplicată agresorilor, persoane

3.6. Reprezentarea juridică

Analiza a identificat că, în nici un caz din dosarele penale examinate, succesorul părții vătămate nu au fost reprezentat de un avocat ce acordă asistență juridică garantată de stat sau de un avocat privat. O posibilă explicație este că succesorii părților vătămate nu își cunosc dreptul de a beneficia de asistența unui avocat ce acordă asistență juridică garantată de stat, nemaivobind de posibilitatea de a contracta un avocat privat, care, pentru ei, pare a fi un serviciu utopic. Practica vizată afectează succesul părții vătămate în realizarea drepturilor sale procesuale. În acest sens, dorim să menționăm că, nici într-un dosar din cele analizate, succesorul părții vătămate nu a înaintat acțiune civilă.

PARTICULARITĂȚILE FEMICIDULUI ÎN OPINIA SPECIALIȘTILOR ȘI A RUDELOR APROPIATE

4.1. Factorii de risc

Cazurile de femicid nu reprezintă ceva izolat. Situațiile de femicid analizate atestă că aceste cazuri nu se produc ca rezultat al unui incident izolat și nici al unui singur factor de risc. De obicei, există mai multe indicii care semnalează riscul, dar acestea sunt ignorate de către victime, rude și prietenii apropiați victimei, membri ai comunității.

Datele cercetării atestă că situațiile de femicid au unele caracteristici similare. Multe cazuri s-au produs în împrejurări asemănătoare, fiind determinate de factori similari. Respectiv, aceste date evidențiază că, uneori cazurile de femicid pot fi reduse.

Interviurile individuale aprofundate, realizate cu diferiți specialiști (ofițeri de urmărire penală, procurori, polițiști, asistenți sociali etc.) și cu rudele apropiate victimelor femicidului, atestă următorii factori de risc asociați cu femicidului în Republica Moldova:

- Tăinuirea violenței, nedorința de a spune și/sau a raporta violența în familie, inclusiv, ascunderea acestui fapt de rudele apropiate;
- Persistența în timp a violenței, inclusiv, prezența mai multor forme de violență (violența fizică, violența psihologică, violența economică);
- Evidența agresorilor la organele de poliție;
- Condamnări anterioare pentru violență în familie;
- Consumul de alcool;
- Mediul violent în care a crescut agresorul;

- Lipsa locului de muncă al agresorului;
- Abuzatori cu dereglări psihice;
- Gelozia din partea unui soț/partener abuziv;
- Dependența financiară de agresor (șomaj/lipsa unui loc de muncă) etc.

În continuare, sunt prezentate unele studii de caz pentru a elucida particularitățile cazurilor de femicid și factorii care contribuie la comiterea acestor infracțiuni. Scopul prezentării acestor studii de caz este de a ajuta specialiștii să înțeleagă mai bine factorii și de a îmbunătăți acțiunile de intervenție.

Unul din factorii de risc asociați femicidului în Republica Moldova este prezența violenței fizice de lungă durată, asociată cu alte forme de violență, inclusiv, amenințări cu omor. Interveniurile individuale aprofundate, realizate cu reprezentanții diferitor instituții, atestă, că frecvent, victimele violenței nu apelează după ajutor la organele de ordine publică, de drept sau de protecție socială, încercând să ascundă violența „femeile rabadă, frecvent, pentru copii, ele au frica că nu vor putea scăpa niciodată, că agresorul le va găsi” (IIA_1).

Victimelor le este rușine să ceară ajutor, mai ales, dacă au trăit împreună cu agresorul o perioadă lungă de timp, „în jur de 40-50 de ani,, (Studiu de caz 1). Uneori, femeile ascund anumite vicii ale soțului, chiar și problemele de sănătate mintală ale acestora. Ele nu înțeleg și nici nu-și pot imagina că aceste acțiuni, în circumstanțe agravante, le pun propria viața în pericol.

STUDIUL DE CAZ 1. Violență de lungă durată și probleme de sănătate mintală ale agresorului

„Elizaveta, în vârstă de 73 de ani, locuia împreună cu soțul. Cei doi copii, pe care i-au crescut împreună, și-au întemeiat familii și au plecat de mai mulți ani din localitate.

Victima suferea de cancer. S-a îmbolnăvit din cauza problemelor din familie: violența psihologică și fizică, pe care a suportat-o toată viața din partea soțului, moartea recentă a fiicei, probleme legale de divorțul feciorului. Soțul învinuia victima pentru toate problemele din familie...

În societate, agresorul își juca foarte bine rolul de persoană atentă, în familie însă, aplica violența și o amenința ca nu cumva să se cunoască aceste lucruri. Respectiv, soția nu spunea problemele din familie. Victima se temea că va fi judecată, etichetată. Abia când s-a îmbolnăvit, a anunțat vecinele din mahala că soțul o amenință ca o va ucide. Vecinele au sfătuit-o să ceară ajutor la poliție, dar victima așa și nu s-a adresat.

Un motiv pentru tăinuirea violenței, este și faptul că trăiau foarte bine, au avut o situație bună în perioada tinereții. Ulterior, însă au venit problemele și acestea se țineau lanț. De asemenea, victima nu vroia să anunțe boala mintală a soțului, probabil, din cauza prejudecăților existente. După decesul fiicei, problemele de sănătate mintală ale soțului s-au acutizat.

Într-o noapte, agresorul a omorât victima, soția cu care a trăit o viață. După aceasta, agresorul s-a prezentat la poliție și a spus că este bolnav mintal și a dezvăluit fapta săvârșită...

A ajuns, ulterior, în spitalul de psihiatrie. Întrebarea este de ce nu s-a identificat problema de sănătate mintală mai devreme, până a se produce această crimă?" (IIA_2)

În multe cazuri, agresorul este cel care întreține familia, iar depunerea unei plângeri/aplicarea măsurilor de constrângere/condamnarea agresorului, creează premise de privare a familiei de sursa de venit (IIA 14).

Frecvent, femeile renunță să apeleze la organele de drept, deoarece, anterior, au raportat cazul, dar agresorul a primit pedepse prea blânde sau chiar nu a fost pedepsit, pentru că nu s-a reușit a acumula probe. Aplicarea pedepselor prea blânde descurajează victimele să apeleze la organele de drept și încurează comportamentul violent al agresorului.

STUDIU DE CAZ 2. Violența de lungă durată, pedepsele aplicate agresorului nu au descurajat comportamentul violent

„Ioana și Gelu formau o familie de oameni gospodari, care își câștigau existența din agricultură și comercializarea produselor lactate pe care le obțineau de la vacile crescute în gospodărie. Aveau 2 copii mari care lucrau în oraș. Gelu mereu era violent, dar Ioana răbda. Actele de violență au continuat, chiar dacă Gelu a fost judecat de mai multe ori. Prima dată când a fost condamnat, judecătorul i-a stabilit o pedeapsă sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității, în mărime de 100 ore. A doua oară, i s-a stabilit o pedeapsă cu privarea de libertate, pe un termen de 6 luni, dar în temeiul art. 90 Codului penal, executarea pedepsei a fost suspendată condiționat, pe un termen de 1 an.

Într-o dimineață, Ioana se pregătea să mulgă vacile. În timp ce își pregătea lucrurile, copiii au auzit că Ioana și Gelu se certau. Ultimul spunea că trebuie să meargă în satul vecin la un lider local, să își primească parcela de livadă pentru curățat și o grăbea pe Ioana să se ducă mai repede să mulgă vacile, ca să meargă și ea. Ioana

a ripostat, a strigat la soțul ei, după care s-a pornit spre șopronul în care se aflau vacile. Gelu, având la îndemână o bărdiță, a luat-o și, cu partea ascuțită, i-a aplicat, din spate o lovitură în cap. De la lovitură, Ioana nu a căzut jos. Ioana stătea în picioare, dar începea să își piardă echilibrul. Când era să cadă jos, a lovit-o cu muchia toporului în față, după care a pus-o pe Ioana jos la pământ în fața șopronului în care stăteau vacile. Gelu a înțeles că este moartă, după care s-a dus și a luat o bucată de peliculă cu care a învelit-o pe Ioana și a pus-o în căruță, a mers pe deal și a îngropat cadavrul.

Seara, când copiii au venit de la lucru, Ioana nu era acasă. Gelu a venit de la livadă mai târziu, era întuneric. La întrebarea copiilor unde este mama, Gelu a răspuns că el s-a dus la livadă, ea a rămas acasă și s-a dus singură la deal. Au căutat-o în tot satul, căutările au continuat și a doua zi.

Ulterior, Gelu a înregistrat o plângere la poliție pe faptul că soția Ioana a plecat de acasă într-o direcție necunoscută și, până în prezent, nu s-a întors.

Crima a fost descoperită 6 luni mai târziu, iar pentru faptele sale Gelu a primit o pedeapsă sub formă de închisoare, pe un termen de 11 ani.” (IIA_14)

În unele cazuri, infracțiunile de femicid s-au produs în familii „obișnuite, nu social vulnerabile”. Victimele îndură, periodic, violența, ascund semnele care pot trezi suspiciuni la persoanele apropiate (Studiu de caz 3). În situațiile când acestea au nevoie de îngrijire medicală și solicită ajutor medical de urgență „când vine salvarea, spun că a fost un accident în gospodărie: am căzut din pod, m-am lovit cu ușa” (IIA_7).

STUDIU DE CAZ 3. **Violența ascunsă și nesolicitarea asistenței medicale**

„Elena avea o familie obișnuită – soț, copil. Ambii erau angajați în câmpul muncii.

Nimeni nu a știut, nici vecinii, nici surorile că era bătută. Ascundea. Niciodată nu a solicitat ajutor. Nici eu, ca specialist în sistemul de protecție socială, nu am știut și nu am bănuit niciodată că în această familie este violență. Am rămas șocată când am auzit. Credeam că victima are o familie fericită. Din perspectivă economică, familia era asigurată foarte bine. În comparație cu celelalte două surori, trăia cel mai bine.

În familie, nu se consuma alcool, doar la sărbători. Atunci, agresorul devenea violent.

Victima ascundea semnele bătăilor și niciodată nu a solicitat ajutor medical.

În urma unui conflict apărut spontan, după ce agresorul a consumat alcool, și-a bătut soția cu pumnii și cu picioarele, cauzând-i vătămări corporale grave, periculoase pentru viață.

Sora, venită în ospeție, a observat vânătăile ascunse, dar nu a putut convinge victima să solicite ajutor. Abia peste câteva zile, când starea de sănătate s-a agravat, a solicitat serviciile ambulanței.

Victima a fost internată în spital, însă leziunile erau grave, unele la cap (hematomă) nu au permis ca victima să fie salvată. Aceasta a decedat câteva zile mai târziu în instituția medicală.

Copilului minor i s-au perfectat actele și a fost luat în tutelă de sora agresorului, după decesul mamei. Minorul comunică cu membrii familiei extinse.” (IIA_3)

Și mai grav este faptul că unele victime ajung în instituțiile medicale în stare de inconștiență, când nu se mai poate întreprinde nimic (Studiul de caz 4). Respectiv, specialiștii din sistemul de protecție socială, au evidențiat că unele infracțiuni ar putea fi prevenite, dacă: (i) cei apropiați ar fi mai atenți și ar identifica violența (semne, comportament); (ii) victimele ar cere ajutor medical, protecție și nu s-ar teme să depună plângere la poliție.

STUDIU DE CAZ 4. Victimă ajunsă în stare de inconștiență la spital

„Ana a ajuns în unitatea de primiri urgente a spitalului și a fost internată în stare de inconștiență. După câteva ore de la internare, a decedat. Pentru că nu existau semne de moarte violentă, cadavrul a fost transportat la instituția de medicină legală.

Expertiza medico-legală a stabilit că victima a decedat, ca rezultat al multiplelor fracturi și vătămări corporale grave, periculoase pentru viață și sănătate. Ulterior, s-a aflat că feciorul își bătea, systematic, mama, iar aceasta nu s-a adresat să solicite ajutor.” (IIA_6)

„Răbdarea violenței” a fost explicată de către specialiștii din sistemul de protecție socială, din cauza prezenței copiilor minori. Totodată, aceștia au subliniat „copiii nu sunt de acord ca mama să rabde” (IIA_1).

Interviurile aprofundate, realizate cu rudele victimelor, confirmă ipoteza expusă de către specialiști. Una dintre persoanele intervievate a enunțat că aceasta este o consecință a educației noastre tradiționale, deoarece, încă din copilă-

rie, fetele sunt educate după principiul că femeile trebuie să fie răbdătoare și că ar trebui să poată îndura violența din partea partenerilor „...așa mi-am educat și eu fiica să rabde, că bărbatul, e bărbat și așa e primit..., acum îmi mănânc mâinile că am învățat-o așa... A răbdat multe, nu a spus nimănu miitica și acum zace în mormânt. Spun asta pentru toate mamele, ca să nu comită greșeala mea și să nu învețe fetele să rabde violența...” (IA 21).

Un alt aspect important ține de faptul că victimele nu cer ajutor, pentru că suportul acordat, actualmente, de diferite instituții este unul insuficient „femeile care încearcă să se separe de agresor, frecvent, nu au unde pleca pentru a-și continua viața. Nu au siguranța că se vor descurca singure” (IIA_1).

În multe cazuri, victimele ezită să se adreseze la serviciile specializate sau la autorități, din cauza că le este frică că vor fi stigmatizate, etichetate și învinovățite pentru că soțul este violent. În cadrul interviurilor, specialiștii au indicat că femeile care au un statut social mai înalt sau o stare materială mai bună, mai rar, raportează cazuri de violență în familie. Violența în familie, inclusiv, femicidul nu ține de starea materială sau socială. Miturile, precum că violența în familie este doar în mediile defavorizate social, descurajează victimele să ceară ajutor. Așa a fost și în cazul Oanei, care este reflectat în Studiu de caz 5.

STUDIU DE CAZ 5. Determinarea la sinucidere

„Oana părea a fi fericită, avea trei copii, o casă mare, mașină, tot ce își poate dori o femeie. Cunoscuții și prietenii îi credeau un cuplu perfect. Nimeni nu a observat că, de la un timp, Oana nu mai prezintă semne că se bucură de viață. Nu mai ieșea cu prietenele, spunea că se dedică în totalitate copiilor. Mare a fost mirarea celor apropiați când au aflat că Oana s-a sinucis. Ulterior, s-a aflat că, încă de la începutul relației, Oana a fost victima violenței psihologice din partea soțului. Nu a cerut ajutor de la nimeni, îi era rușine, se temea că nu o va crede nimeni. Deși rudele au depus o plângere pentru determinarea la suicid, nu a fost pornită urmărirea penală.” (IIA_19)

Eșecul instituțiilor de stat în acordarea securității este foarte bine elucidat de studiul de caz nr. 6. În unele din situațiile analizate, s-a constatat că, deși victimele au solicitat suport de la instituțiile de stat, în puține cazuri s-a oferit suport sub formă de ordin de restricție de urgență și ordonanță de protecție. Mai mult decât atât, chiar dacă aceasta a fost oferit, nu a fost suficient pentru a preveni cazul de femicid. Totodată, cazul dat evidențiază că pedepsele aplicate agresorilor sunt „blânde”, iar copiii minori rămân fără mamă.

STUDIU DE CAZ 6. Determinarea la suicid

Olivia și Gogu s-au aflat în relații de căsătorie, din care s-au născut doi copii. Primul act de violență în familie, a fost raportat în toamna anului 2014, seara în jurul orei 21:00, când Olivia a fost supusă violenței în familie de către fostul soț Gogu. A fost apucată brutal de membrele superioare, îmbrâncită și numită cu cuvinte necenzurate.

Peste aproximativ 10 zile, Olivia a fost agresată fizic și psihologic, în prezența copiilor minori, de către fostul soț Gogu. O săptămână mai târziu instanța, a admis cererea Oliviei, privind aplicarea măsurilor de protecție, pe un termen de trei luni, în favoarea victimei și copiilor.

Gogu însă nu a respectat ordonanța de protecție. El a venit în locuința Oliviei, a inițiat un conflict și nu a dorit să plece din apartament. Ulterior, a deconectat forțat telefonul de la domiciliu, pentru a nu-i permite Oliviei să apeleze la poliție. După această faptă, poliția a întocmit un proces-verbal de constatare a faptei contravenționale săvârșite de către Gogu, pentru neexecutarea intenționată a hotărârii instanței de judecată.

O lună mai târziu, fiind supusă violenței în familie, Olivia a depus o plângere la poliție prin care a solicitat întreprinderea măsurilor față de fostul soț, care a aplicat violența fizică și psihologică. În aceeași zi, poliția a pornit o cauză penală art. 201' alin.(1) Codului Penal.

Actele de violență în familie au continuat, în pofida faptului că au fost emise mai multe ordonanțe de protecție. Acțiunile de violență au dobândit un caracter sistemic. Cu timpul, acestea s-au transformat în acte de persecuție prin care i s-a cauzat o stare de anxietate, frică pentru siguranța proprie și a rudelor apropiate, victima fiind constrânsă să-și modifice conduita de viață.

Chiar dacă au divorțat, agresorul nu o lăsa în pace, din motiv că el dorea să locuiască împreună, însă ea nu accepta. Adesea el o bătea, nu îi permitea să plece nicăieri și îi lua și telefonul. Apropiatii victimei au enunțat că „nu o singură dată o ofensa, de mai multe ori o bătea... Ea spunea că, dacă nu va fi emisă o nouă ordonanță de protecție, nu știe ce o să facă, deoarece o altă apărare nu avea... Nu mai poate trăi așa... Nu avea nici o pauză ...mereu era atacată psihologic... Ea spunea că o să fie omorâtă...” (IIA_22)

La două săptămâni după ce judecătorul a respins, ca neîntemeiată, cererea depusă de către Olivia, privind prelungirea termenului măsurilor de protecție, aproape de miezul nopții, Gogu a venit la domiciliul Oliviei, a aplicat violența fizică și psihologică prin persecutare, clevetire, jignire și înjosire sistematică a demnității persoanei. În această perioadă de timp, Olivia a reușit să scape din mâinile agresorului, fugind la bucătărie, unde a căzut în gol de la etajul 5 al

blocului locativ. Olivia a fost internată în spital cu mai multe traume, iar două luni mai târziu a decedat.

După decesul mamei, copiii au fost plasați în tutela bunicii pe linie paternă, în locuința căreia stătea și tata.

Pe acest fapt, a fost intentată o cauză penală pe numele lui Gogu, privind determinarea la suicid, infracțiune prevăzută de art.150 alin.(1) Cod Penal, însă, un an mai târziu, aceasta a fost clasată. Au fost stopate și dosarele penale pornite pentru violență în familie și încălcarea ordonanței de protecție, din motiv că a intervenit legea mai blândă și fapta nu mai întrunea elementele infracțiunii.

Intenția de separare de partener/soț, chiar dacă soțul nu este abuziv, dar este gelos, un alt factor de risc (Studiul de caz 7).

STUDIUL DE CAZ 7. Gelozia

Mona și Gelu erau un „cuplu frumos” și au format o familie „frumoasă”. Din motiv că era însărcinată, Mona s-a căsătorit foarte devreme, fiind adolescentă. În scurt timp după căsătorie, Mona a născut un băiețel.

Ea provenea dintr-o familie vulnerabilă „mulți copii, de la diferiți tați... Copiii nu prea erau supravegheați de către părinți” (IIA_8). Era însă străduitoare și frecventa regulat școala.

Deși provenea dintr-o familie în care existau mai multe vicii, Gelu nu consuma alcool și depunea efort ca să întrețină și să mențină familia.

Oamenii din sat spun „erau o familie bună, scandal nu exista în această familie, soțul muncea și își întreținea familia, iar soția stătea acasă și avea grijă de copil”. Soțul întreținea familia și încerca să „satisfacă orice moft pe care îl avea Mona, dar aceasta nu o putea mulțumi” (IIA_8).

Cu toate acestea, Mona spunea că nu se înțelege cu Gelu și că vrea să divorțeze. Gelu era foarte gelos și, din acest motiv, în familia lor, deseori, apăreau certuri. Apropiatii Monei au menționat că „...se plângea că este ofensată de soț, precum că s-a îngărașat. Odată aceasta a spus că Gelu, în urma unei certuri a amenințat-o cu cuțitul, însă nu au văzut careva semne specifice violenței” (IIA_23). Profesorii de la școală au specificat că Gelu nu avea comportament agresiv și își iubea foarte mult soția.

În ajunul Anului Nou, Mona i-a comunicat soțului că vrea să se despartă, deoarece relația dintre ei se răcise, iar copilul o să rămână cu ea. Auzind acestea, la început, el s-a gândit că poate s-a întâmplat ceva și va trece, însă, situația nu s-a schimbat.

Câteva zile mai târziu, Gelu, a mers la muncă în tura de noapte, bănuind că Mona îl înșelă și anume acesta este motivul că nu dorește să mai locuiască împreună. Când s-a întors acasă, a rămas în ogradă, pentru a urmări dacă vine cineva la soția sa. Stând lângă ușa de la intrarea în casă, a auzit-o pe Mona că discuta cu mama sa la telefon și îi povestea că îl așteaptă pe un băiat să se întoarcă de peste hotare, că acel băiat e sincer cu ea. Atunci, Gelu a intrat în casă și, fiind foarte gelos, neștiind ce să mai facă pentru ca Mona să rămână cu el și să nu îl părăsească, a luat cuțitul de pe masa de bucătărie și i l-a înfipt în regiunea gâtului.

Văzând că Mona sângera încontinuu, luând cuțitul cu care o lovide pe soția sa, Gelu a încercat să se sinucidă, dar a fost salvat. După ce a omorât-o pe soția sa, Gelu a fost diagnosticat bolnav mintal și a fost internat la spitalul de psihiatrie. Un an mai târziu, starea lui de sănătate s-a îmbunătățit și a fost condamnat la 13 ani de închisoare.

Intenția de separare de concubin/soț care are un comportament abuziv este un alt factor de risc (Studiu de caz 8). În astfel de situații, mai ales, când este instituită ordonanța de protecție, apare necesitatea monitorizării electronice a agresorului.

STUDIUL DE CAZ 8. Intenția de separare de concubinul agresiv

Maria avea doi copii minori, lucra în sistemul de protecție socială, dar niciodată nu a spus colegilor de serviciu că are probleme. În localitatea în care locuia Maria cu concubinul Ion, se cunoștea despre violență. Agresorul, permanent, amenința victima, iar când devenea violent, victima solicita ajutorul poliției.

„Au fost respectate toate procedurile prevăzute de lege. Agresorul a avut ordonanță de protecție, doar că aceasta nu a ajutat. La momentul săvârșirii infracțiunii, agresorul avea ordonanță de protecție. Agresorul era extrem de insistent și posesiv” (IIA_3).

Maria îl anunțase că dorește să se separe, însă aceasta nu era de acord cu decizia luată. În stare de ebrietate avansată, agresorul s-a prezentat la locuința concubinei sale și, cu un obiect dur, a lovit-o în cap, victima decedând pe loc.

Copiii minori au fost, inițial, luați sub tutelă de vecini. Ulterior, când unul dintre copii a atins majoratul, acesta a perfectat tutela pe sora mai mică.

Consumul și abuzul de alcool de către agresor reprezintă un alt factor de risc al femicidului. Uneori, agresorul consumă alcool împreună cu victima. Astfel de situații sunt tot mai frecvente în localitățile rurale mici, depopulate „comunitate mică, îmbătrânită, oamenii nu se cunosc...” (IIA_4).

Datele cercetării confirmă că, toamna, crește consumul de alcool, inclusive, riscul producerii infracțiunilor de femicid „era o familie liniștită, adecvată. Erau ambii la pensie. Uneori, consumau alcool împreună. Când s-a produs infracțiunea, ei dădeau poama la teasc. Ilie era în stare de ebrietate” (IIA_5).

Unele cazuri de femicid sunt de o cruzime „greu de imaginat, nu credeam că așa ceva se poate întâmpla în viața reală” (IIA_6), iar factorii care au declanșat situația nu au putut fi determinați (Studiu de caz 9).

STUDIUL DE CAZ 9. Agresor cu presupuse probleme de sănătate mintală

„Vecinii au anunțat poliția că Parascheva, în vârstă de 73 de ani, a dispărut. Ușa casei este închisă, iar vecina, de câteva zile, nu se vede nicăieri...”

Investigațiile poliției au pornit după ce la o gunoiște neautorizată, de pe un teritoriu aflat anterior în construcție, au fost identificate bucăți de carne, presupuse a fi de om. Poliția a stabilit că feciorul, în urma unui conflict, și-a ucis mama. După aceasta, pentru a ascunde urmele infracțiunii, a secționat cadavrul mamei sale în mai multe părți...

Noaptea, și-a chemat prietenii să-l ajute să facă puțină ordine în ograda mamei. Astfel, împreună cu prietenii, au dus gunoiul, încărcat în saci, iar, ulterior, Anton i-a servit cu frigărui din carnea mamei... Prietenii nu au știut ce au mâncat și nici nu și-au dat seama.

A doua zi, agresorul a plecat la sanatoriu. Când a aflat că a fost descoperită crima, s-a sinucis, aruncându-se în gol. În lucrurile personale ale lui Anton, s-a găsit o sumă mare de bani (IIA_6).

Factorii de risc trebuie completați cu lipsa unor servicii sociale complexe și de lungă durată. Victimele violenței în familie, frecvent, sunt singure în lupta cu agresorii. Sistemul de protecție juridică și socială, deseori, se dovedesc a fi ineficiente.

Datele cercetării mai atestă că în atenția autorităților ajung cazurile de violență în familiile unde sunt copii minori. Prezența acestora determină mamele, să solicite ajutor. În multe cazuri de femicid, s-a constatat, însă că fenomenul violenței a fost ascuns din varii motive, familiile date nefiind în evidența autorităților. O parte dintre specialiștii din comunitate, au menționat, deseori că „nu s-au așteptat” că violența se va încheia cu omorul victimei. Totuși, în cadrul interviurilor, specialiștii au admis că existau unele semne și cei din mediul apropiat victimei ar fi putut interveni, pentru a preveni săvârșirea crimei.

4.2. Posibilitățile de prevenire a femicidului

Specialiștii din sistemul de protecție socială au menționat că, împreună cu polițiștii de sector, întreprind mai multe acțiuni pentru combaterea violenței și, prevenirea femicidului „Noi am discutat cu agresorul, împreună cu polițistul, și din perspectiva legiuitorului, și din perspectiva biblică... În cazurile de copii-victime, femei-victime, suntem întotdeauna împreună, dar agresorii nu conștientizează impactul lor asupra familiei. Ei nu-și dau seama sau, dacă își dau seama, nu se pot opri” (IIA_1).

Acțiunile întreprinse, la nivel de comunitate, de către asistenți sociali și polițiști, cuprind informarea despre consecințe, inclusiv, ordinul de restricție de urgență și ordonanța de protecție, discuții frecvente, însă aceste acțiuni nu sunt suficiente „metoda de discuție și convingere nu este eficientă, sunt necesare pedepse mai aspre”. Promisiunile date de agresor, se uită și ei revin din nou la acțiunile lor violente „odată cu trecerea timpului, agresorii devin mai violenți, dar și alte persoane din comunitate preiau acest comportament” (IIA_3).

Este necesar de îmbunătățit calitatea serviciilor, inclusiv, interacțiunea dintre victimă și specialiști. Atitudinea specialiștilor care lucrează cu victimele violenței în familie trebuie să fie una empatică, bazată pe crearea unei relații de încredere, de oferire a ajutorului, fără a amâna cauza pentru ziua de mâine „din cauza că este ora 17.00 și ziua mea de muncă s-a terminat” (IIA_1).

Cazurile de femicid ar putea fi prevenite prin mai multe activități realizate cu victimele violenței în familie „femeile victime trebuie să conștientizeze, că la un moment dat, violența se poate încheia prin omorârea lor, dar trebuie accentuat faptul că violența afectează negativ copiii” (IIA_3), dar și un suport de lungă durată acordat acestora, în cazul în care doresc să rupă cercul violenței. Astfel, asistenții sociali comunitari consideră că victimele violenței în familie trebuie informate despre semnele de pericol, necesitatea semnalării cazurilor de agresiune și serviciile de suport existente „unde să se adreseze, dar, totodată, că, ajunse acolo, vor fi în siguranță” (IIA_6).

Unii specialiști din domeniul protecției sociale au subliniat că introducerea „brățărilor” pentru monitorizarea agresorilor, în cazurile de ordonanță de protecție, constituie un pas important în prevenirea unor cazuri de femicid. De asemenea, acest fapt va determina creșterea adresărilor și depășirea fricii de a denunța agresorii familiali.

Asistența psihologică trebuie să fie acordată, la nivel de comunitate, în cel mai rău caz, la nivel de raion. Psihologii trebuie să fie bine pregătiți pentru a lucra cu victimele violenței, pentru a le determina să se deschidă, să relateze prin ce trec și să conștientizeze pericolul existent.

O pregătire bună a membrilor echipelor multidisciplinare ar însemna un alt pas pentru îmbunătățirea comunicării individuale cu victima. E necesar ca femeile-victime să capete încredere în una din persoanele din echipă (medic de familie, asistent social etc.) ca să poată dezvălui cele mai ascunse gânduri, pentru că ele „rabdă” violența de mult timp.

Membrii comunității nu prea sesizează cazurile de violență în familie. În scopul sesizării violenței și prevenirii cazurilor de femicid, aceștia trebuie instruiți că există violență în diferite familii, nu doar în cele sărace. Oamenii trebuie informați ca să intervină și să acorde un prim ajutor. Actualmente, membrii comunităților rurale se tem să anunțe, iar, dacă anunță, roagă, să nu fie nominalizați și chemați la poliție, sau instanță etc.

Structurile, la nivel de comunitate, trebuie să lucreze mai bine, să comunice mai eficient cu cetățenii. Prin comunicarea deschisă, reprezentanții diferitor structuri locale ar putea afla mai multe lucruri de la cetățeni și și-ar putea îmbunătăți atât acțiunile de prevenire, cât și cele de intervenție. Oamenii din localități pot constitui grupuri de support, care să sesizeze anumite incidente, situații.

Nu în ultimul rând, evidențiem că populația din Republica Moldova trebuie să aibă încredere în structurile de stat. Deseori, ei nu se adresează, pentru că nu au încredere în autorități. Dacă, anterior, nu s-a intervenit și nu s-a soluționat cazul, persoanele constată că nu este necesar ca să anunțe autoritățile.

În viziunea reprezentanților organelor de drept care au participat la interviuri, cazurile de femicid ar putea fi prevenite, dacă faptele prejudiciabile înregistrate, cauzele și condițiile ce au determinat comiterea, ar a fi supuse atenției, în cadrul entității care gestionează mecanismul intersectorial de monitorizare și analiză a cazurilor penale referitoare la violența în familie, soldate cu deces și/ sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor (IIA_9).

Unii specialiști din sistemul de justiție penală consideră că, pentru a reduce cazurile de femicid, urmează ca victimele să se adreseze la timp organelor de drept și să beneficieze de asistență destinată victimelor violenței în familie. Nu în ultimul rând, ofițerii de sector trebuie să emită, în regim de urgență, ordinele de restricție de urgență, iar ofițerii de urmărire penală să înainteze, imediat, demersul de obținere a măsurilor de protecție „*legile sunt bune, trebuie aplicate rapid și corect*” (IIA_13).

Participanții la interviuri au enunțat că intervenția poliției, pe dimensiunea de prevenire a cazurilor de femicid, poate fi îmbunătățită prin acțiuni de profilaxie cu agresorii și potențialii agresori, monitorizarea eficientă a cazurilor de agresiune, cu excluderea pe viitor a acestora. Atât acțiunile ofițerilor de urmărire penală,

În procesul de investigare a unor astfel de cazuri, cât și acțiunile procurorilor pot fi îmbunătățite prin crearea unui mecanism eficient de interacțiune cu alte instituții din acest domeniu, precum ar fi asistenții sociali, reprezentanții administrațiilor locale și lucrătorii medicali, a căror rol/implicare din păcate lipsește. (IIA 12).

Pentru prevenirea/reduceerea cazurilor de femicid, în general, de violență în privința femeilor, este necesară implicarea activă din partea tuturor reprezentanților statului, investiți cu astfel de atribuții. Din păcate, acest rol, în prezent, și-l asumă mai vizibil și mai eficient organizațiile neguvernamentale. Totodată, crearea instituțiilor de acordare a asistenței victimelor în familie, cel puțin la nivel regional, pentru că, de cele mai multe ori, victimele sunt nevoite să facă câteva sute de km pentru a beneficia de asistență (IIA 17).

Pe de altă parte, înăsprirea sancțiunilor, publicitatea sentințelor și măsurilor de protecție și prevenire, lucrul permanent atât cu abuzatorii, cât și cu victimele ori potențiale victime, va contribui la prevenirea și combaterea violenței în bază de gen și a femicidului.

CONCLUZII

GENERAL

- Republica Moldova trebuie să respecte recomandările înaintate, în 2016, de Raportor ONU pe problemele violenței față de femei, a cauzelor și a consecințelor violenței, conform cărora Statele membre trebuie să stabilească Observatorii privind Femicidul (Femicide Watches), care să servească ca moment de documentare și monitorizare a unor astfel de cazuri, precum și colectarea și diseminarea informației privind bunele practici de prevenire și de combatere a femicidului.
- Statistica privind justiția penală reprezintă punctul inițial în colectarea datelor despre femicid, care permite identificarea lacunelor în sistemele de intervenție, procedurile de justiție penală, precum și identificarea factorilor de risc pentru a preveni astfel de cazuri.
- Clasificatorul Internațional al Crimelor în Scopuri Statistice, aprobat de UNODC, în anul 2015, care reprezintă un standard de colectare a datelor statistice, la nivel internațional, poate servi ca un punct inițial pentru colectarea datelor privind femicidul, la nivel național, având drept scop ca datele colectate să fie comparabile.

ANALIZA DATELOR STATISTICE

- Datele IGP și ale Procuraturii Generale atestă că, femicidul este prezent în Republica Moldova, practic însă, nu este studiat.
- Conform datelor statistice prezentate de IGP, în Republica Moldova, în perioada anilor 2016-2019, au fost înregistrate 226 de cazuri de deces ale victimelor violenței în familie (121 pe art. 145 alin. (2) lit. e¹ și 105 pe art. 201¹ alin. (3) lit. b) și art. 201¹ alin. (4). Datele deținute de IGP nu au permis diferențierea infracțiunilor, pentru această perioadă, conform sexului persoanei, pentru a putea delimita cazurile de femicid.
- Conform datelor prezentate de Procuratura Generală, în perioada 2016-2019, au fost începute 65 de cazuri de urmărire penală (pe art.145 (32 cazuri) și art. 201¹ alin. (4) (33 cazuri) privind decesul fetelor și al femeilor.
- AAIJ, în rapoartele statistice tipizate pentru anii 2016-2019, deține date privind examinarea dosarelor pe articole întregi, nu și pe alineate. Datele prezentate nu au permis diferențierea cazurilor de femicid pe articolele 145, 150, 171, 172.
- Datele statistice prezentate de CNAJGS atestă că reprezentanții acestor instituții au oferit servicii, în perioada 2016-2019, doar pentru bănuți.

- Femicidul s-a produs în 28 din cele 35 de unități administrativ-teritoriale, în perioada analizată.
- Analiza vârstei victimelor femicidului atestă situații de la 6 luni până la 94 de ani.
- Cea mai răspândită formă de femicid este omorul femeilor și al fetelor, ca rezultat al violenței în familie, de către partenerul intim sau familial. Analiza relației victimă-agresor atestă că cele mai multe cazuri de deces s-au produs din partea soțului și concubinului, urmate de cele din partea fiului, tatălui, ginerelui, nepotului. Corelarea dintre relația agresorului cu victima și cauza penală inițiată atestă că situațiile de deces ale femeilor, conform art.145, îl au ca inculpat, cel mai frecvent, pe fecior, mai rar soț. În cazul violenței în familie, care a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei, inculpatul este, cel mai des, soț, fiind urmași de concubin și fiu.
- Locul cel mai frecvent de săvârșire a infracțiunii de femicid, în perioada analizată, îl constituie domiciliul victimei (30,8%, urmat de locuința comună (27,7%). Există deosebiri semnificative privind locul infracțiunii și articolul după care a fost inițiată cauza penală. Cauzele inițiate, conform art.145, cel mai frecvent, au avut loc la domiciliul victimei, pe când cele conform art. 201¹ alin. (4), în locuința comună.

ANALIZA SENTINȚELOR

- În mediul rural, se constată un risc mai mare pentru producerea femicidului, în comparație cu cel urban. Din cele 50 de dosare analizate, în 40 de cazuri, se atestă situații de femicid, care s-au produs în mediul rural.
- Sărăcia și dependența financiară a victimei constituie un factor de risc sporit, în cazurile de femicid. În peste jumătate din cazurile analizate, victima avea statutul de neangajată/șomeră. Totodată, 13 din 50 de victime au avut statutul de pensionară.
- În fiecare al 5-lea caz de femicid, de rând cu violența fizică, victima a fost supusă violenței psihologice, iar în 2 situații, inclusiv, violența economică, dar nu s-a raportat la organele de drept.
- În cazurile de femicid analizate, s-a costat o accesare limitată la serviciile de plasament și de asistență psihologică de către femeile care, anterior, au fost supuse violenței în familie.
- Analiza relației victimă-agresor atestă că cele mai multe cazuri de deces au fost provocate de soț, concubin, urmate de cele din partea fiului, tatălui, ginerelui, nepotului.
- Numărul agesorilor angajați în câmpul muncii este foarte mic, 28 din 50 de agresori aveau statutul de neangajată/șomer, iar 15 de zilier.

- Consumul de alcool este prezent la mai mult de jumătate din agresori și, respectiv, apare ca un factor declanșator în cazurile de femicid. Ineficiența mecanismului de determinare a agresorilor să treacă un program de tratament, sporește gradul de pericol pentru victimă și creează un cadru favorabil pentru agresori.
- Aflarea la evidență a agresorilor nu este o măsură eficientă de prevenire a femicidului. 21 din 50 de inculpați stăteau în evidența organelor de poliție, ca agresori familiari.
- Măsurile de protecție pentru victimele violenței în familie sunt insuficient aplicate acolo unde există risc de femicid. Din cele 50 de dosare penale analizate, doar la 2 din 50 de agresori le-a fost aplicat ordonanța de protecție. Aceași situație se atestă și în cazul aplicării ordinului de restricție de urgență, acesta a fost aplicat doar la 2 dintre agresorii familiari.
- Fiecare al 5-lea inculpat a fost condamnat, anterior, pentru acte de violență în familie. Condamnarea anterioară a agresorului nu a fost suficientă pentru a-l descuraja să comită acte de violență în familie și pentru ca victima să fie protejată. Nici unul dintre inculpați, care anterior au fost condamnați pentru violență în familie, nu a fost obligat să participe la programe probaționale de reducere a comportamentului violent.
- Cazuri de femicid au loc, într-o măsură mai mare, noaptea. Locul cel mai frecvent de săvârșire a infracțiunii de femicid, în perioada analizată, îl constituie domiciliul victimei (30,8%, urmat de locuința comună (27,7%).
- Sub aspect de metodă, în cazurile de femicid, predomină situațiile de lovire/maltratare (43,1%) și cele de utilizare a obiectelor ascuțite (cuțit, topor etc.).
- În calitate de motiv pentru comiterea infracțiunii de femicid, cel mai frecvent, sunt conflictele verbale, urmate de gelozie, divorț/despărțire/separare, dar și răzbunare din partea agresorului.
- În 32 de cazuri de femicid, procedura de examinare a cauzei penale a fost una simplificată. Judecarea cauzei în procedură simplificată, prevăzută de art.346/1 CPP, care, în practică, atrage micșorarea pedepsei prevăzute de norma penală. Această procedură simplificată îl favorizează doar pe inculpat, care beneficiază de o reducere substanțială a pedepsei prevăzute de sancțiunea norme penale, fără a oferi ceva în schimb.
- În nici un caz din dosarele penale examinate, succesorul părții vătămate nu au fost reprezentat de un avocat ce acordă asistență juridică garantată de stat (plătit de către Stat) sau de un avocat privat.
- Nici într-un dosar din cele analizate succesorul părții vătămate nu a înaintat acțiune civilă.

ANALIZA FACTORILOR DE RISC ȘI A POSIBILITĂȚILOR DE PREVENIRE A FEMICIDULUI

- Factorii de risc asociați cu femicidului, în Republica Moldova, sunt: (i) tănuirea violenței, nedorința de a spune și/sau a raporta violența în familie, inclusive, ascunderea acestui fapt de către rudele apropiate; (ii) persistența în timp a violenței, inclusive, prezența mai multor forme de violență (violența fizică, violența psihologică, violența economică); (iii) evidența agresorilor la organele de poliție; (iv) condamnări anterioare pe violență în familie; (v) consumul de alcool; (vi) mediul violent în care a crescut agresorul; (vii) lipsa locului de muncă al agresorului; (viii) abuzatori cu dereglări psihice; (ix) gelozia din partea unui soț/partener abuziv; (x) situația financiară precară a unor victime (șomaj/lipsa unui loc de muncă) etc.
- Acțiunile întreprinse, la nivel de comunitate, de către asistenții sociali și polițiști, cuprind informarea despre consecințe, inclusiv, ordinul de restricție de urgență și ordonanța de protecție, discuții frecvente, însă aceste acțiuni nu sunt suficiente.
- Cazurile de femicid ar putea fi prevenite prin mai multe activități realizate cu victimele violenței în familie, dar și un suport de lungă durată, în cazul în care acestea doresc să rupă cercul violenței.
- Instruirea membrilor echipelor multidisciplinare, ar însemna un alt pas pentru îmbunătățirea comunicării individuale cu victima. E necesar ca femeile-victime să capete încredere în una din persoanele echipei (medic de familie, asistent social, etc.), ca să poată dezvălui cele mai ascunse gânduri, pentru că ele „*rabdă*” violența de mult timp.

RECOMANDĂRI

- Înregistrarea datelor despre omoruri, dezagregate pe gen, mediu de reședință, relație dintre victime și agresori etc. și analiza anuală a acestora, pentru elaborarea unor măsuri de prevenire și combatere. Clasificatorul Internațional al Crimelor în Scopuri Statistice, aprobat de UNODC, în anul 2015, care a fost aprobat ca un standard de colectare a datelor statistice, la nivel internațional, poate servi ca un punct de referință pentru colectarea datelor privind femicidul, la nivel național, având drept scop ca datele colectate să fie comparabile.
- Generalizarea practicii judiciare pe cauzele penale de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor, care să fie reflectată într-o hotărâre a Plenului Curții Supreme de Justiție.
- Desfășurarea campaniilor de informare, elaborare și diseminare a unui pachet standard de materiale informaționale pentru diferite grupuri sociale, privind informarea victimelor violenței în familie cu referire la modul de accesare a serviciilor de protecție și de asistență.
- Elaborarea și diseminarea pentru profesioniștii din sectorul justiției, asistenței sociale și sănătății a materialelor informaționale, ce vor asigura informarea și referirea victimelor către serviciile specializate.
- Asigurarea funcționalității Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie, soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor. Activitatea de monitorizare a Comisiei va contribui, în termen lung, la reducerea incidenței actelor de violență și a deceselor. Obiectivele Comisiei ar fi evaluarea cazurilor de violență în familie, soldate cu deces, elucidarea tendințelor și analiza aprofundată, pentru a elabora rapoarte care să includă recomandări specifice de modificare a politicilor și procedurilor existente și care ar contribui la îndeplinirea obligațiilor pozitive asumate de către Republica Moldova, care prevăd responsabilitatea statului de a proteja persoanele și a garanta dreptul cetățenilor de a fi liberi de violență. Recomandările Comisiei vor determina ajustarea practicilor sau a politicilor, pe segmentul prevenirii și combaterii violenței în familie, pentru a aborda obstacolele respective și, în caz de necesitate, va iniția efectuarea anumitor proiecte de modificare a cadrului normativ.
- Revizuirea instrucțiunilor întrene de intervenție, în cazurile de violență în familie, prin introducerea unor instrumente de evaluare a riscului de femicid.

- Întreprinderea măsurilor instituționale și administrative pentru a spori capacitatea angajaților (ofițeri de poliție, asistenți sociali, medici) de evaluare a riscului de femicid, prin elaborarea recomandărilor/instrucțiunilor metodice și instruirea acestora.
- ⊞ Elaborarea instrucțiunilor metodice pentru profesioniștii din domeniul justiției, care vor explica particularitățile femicidului.
- Îmbunătățirea activității Centrelor de Sănătate Mintală. O raportare periodică privind acțiunile întreprinse, pe cazurile avute în evidență, analiza în dinamică a situației bolnavilor, identificarea cazurilor și oferirea tratamentului necesar, ar putea reduce din crimele săvârșite de persoanele cu probleme de sănătate mintală.
- Revizuirea cadrului normativ pentru înăsprirea pedepselor, în caz de acte de violență în familie.
- Revizuirea cadrului normativ și a celui de implementare, cu referire tratamentul forțat al agresorilor ce consumă alcool.

ANEXE

Anexa 1. Date despre specialiștii cu care s-au realizat interviuri individuale aprofundate

Nr.	Codul	Domeniul de activitate	Experiența profesională, ani	Funcția actuală
1.	IIA_1	Asistență socială	18 ani	Asistent social comunitar
2.	IIA_2	Asistență socială	15 ani	Șefa serviciu asistență socială comunitară
3.	IIA_3	Asistență socială	18 ani	Șefa secției protecție a familiei și copilului
4.	IIA_4	Asistență socială	5 ani	Asistent social comunitar
5.	IIA_5	Asistență socială	4 ani	Asistent social comunitar
6	IIA_6	Asistență socială	6 ani	Asistent social comunitar
7	IIA_7	Asistență socială	5 ani	Asistent social comunitar
8	IIA_8	Învățământ	26 ani	Cadru didactic
9	IIA_9	Procuratură	13 ani	Procuror
10	IIA_10	Procuratură	11 ani	Procuror
11	IIA_11	Procuratură	9 ani	Procuror
12	IIA_12	Urmărire penală	7 ani	Ofițer de urmărire penală
13	IIA_13	Urmărire penală	5 ani	Ofițer de urmărire penală
14	IIA_14	Urmărire penală	4 ani	Ofițer de urmărire penală
15	IIA_15	Urmărire penală	19 ani	Ofițer de urmărire penală
16	IIA_16	Poliție	5 ani	Polițist de sector
17	IIA_17	Poliție	7 ani	Polițist de sector
18	IIA_18	Asistentă socială	17 ani	Asistent social
19	IIA_19	Asistență socială	30 ani	Șef al Direcției protecția copilului
20	IIA_20	Asistență socială	14 ani	Asistent social

Anexa 2. Date despre rudele apropiate ale victimelor femicidului,
cu care s-au realizat interviuri individuale aprofundate

Nr.	Codul	Vârsta	Sexul	Relația de rudenie cu victima
1.	IIA_21	52	F	Mama
2.	IIA_22	39	F	Nașă de botez a copiilor
3	IIA_23	37	F	Mătușă

Studiul Național de analiză a cazurilor de femicid a fost elaborat de A.O. „Centrul de Drept al Femeilor” cu suportul financiar al Suediei. Reproducerea totală sau parțială a fragmentelor din această publicație este autorizată doar cu condiția indicării clare și exacte a sursei.

